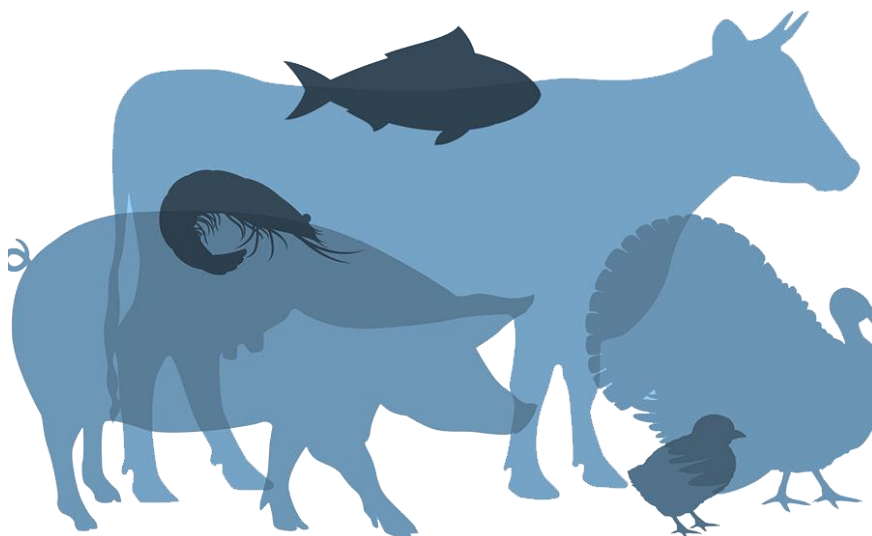




ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ,
ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМ

ЭМ, ЭМНЭЛГИЙН ХЭРЭГСЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ҮР ДАГАВАРТ ХИЙСЭН ҮНЭЛГЭЭ



Улаанбаатар хот
2023 он

АГУУЛГА

УДИРТГАЛ	4-5
НЭГ. ТӨЛӨВЛӨХ ҮЕ	5-11
1.1. Үнэлгээ хийх шалтгааныг тодорхойлох;	
1.2. Үнэлгээ хийх хүрээг тогтоох;	
1.3. Үнэлгээний шалгуур үзүүлэлтийг тогтоох;	
1.4. Үнэлгээний харьцуулах хэлбэрийг сонгох;	
1.5. Шалгуур үзүүлэлтийг томьёолох;	
1.6. Мэдээлэл цуглуулах аргыг сонгох.	
ХОЁР. ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЕ ШАТ	11
2.1. Бэлэн байгаа мэдээллийг цуглуулах;	
2.2. Судалгааны аргаар цуглуулсан мэдээллийг боловсруулах.	
ГУРАВ. ҮНЭЛЭХ ҮЕ ШАТ	11-30
3.1. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томьёоны тодорхойлолтын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.2. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйл. Эмийн зөвлөлийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.3. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, импорт, экспорт, худалдаа, түгээлт, хяналтын талаархи төрийн зохицуулалт:	
3.4. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйл. Тусгай зөвшөөрлийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.5. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйл. Эм хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагааны зарчим, нийтлэг үүрэг:	
3.6. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйл. Эм хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хориглох зүйлийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.7. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн үйлдвэрлэл эрхлэхэд тавих шаардлагын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.8. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйл. Эмийн санд эм найруулахын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.9. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэхийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.10. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл импортлох, экспортлохын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.11. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүнийг худалдах үйл ажиллагааны хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.12. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйл. Эмийн хаяглалт, тэмдэглэгээний хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.13. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 19, 20, 21 дүгээр зүйл. Шинэ эмийг хэрэглээнд гаргах, Эмнэлзүйн өмнөх судалгаа, Эмнэлзүйн туршилтын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.14. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйл. Эмийн бүртгэлийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	

3.15. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 23 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанарын баталгаа, хяналтын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.16. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 24 дугаар зүйл. Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх эмийн хяналтын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.17. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйл. Эмийн гаж нөлөөний бүртгэл, мэдээлэлийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.18. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 26 дугаар зүйл. Эмийн мэдээлэлийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.19. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 27 дугаар зүйл. Эмийн зар сурталчилгааны хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.20. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 28 дугаар зүйл. Эм хангамжийн үйл ажиллагаан дахь төрийн бус байгууллагын оролцооны хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
3.21. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйл. Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлагын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:	
ДӨРӨВ. ЭМ, ЭМНЭЛГИЙН ХЭРЭГСЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ДАГАЛДАН ГАРСАН ЗАХИРГААНЫ ХЭМЖЭЭ ТОГТООСОН АКТУУД ТАЛААР	30-32
ТАВ. ДҮГНЭЛТ, ЗӨВЛӨМЖ	
5.1. Дүгнэлт	32-34
5.2. Зөвлөмж	
ЗУРГАА. ХАВСРАЛТУУД	35-49

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

- ✚ ХХААХҮЯ – Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам
- ✚ МЭЕГ – Мал эмнэлгийн ерөнхий газар
- ✚ УМЭАЦТЛ – Улсын мал эмнэлэг ариун цэврийн төв лаборатори
- ✚ МЭЭСБУЛ – Мал эмнэлгийн эмийн сорилт баталгаажуулалтын улсын лаборатори
- ✚ БИОКОМБИНАТ ТӨХХК- БИОКОМБИНАТ төрийн өмчит хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани
- ✚ АНМЭГ – Аймаг, нийслэлийн Мал эмнэлгийн газар
- ✚ СДМЭТ – Сум, дүүргийн Мал эмнэлгийн тасаг
- ✚ МЭҮН – Мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгж

УДИРТГАЛ

Монгол Улсад мал эмнэлгийн салбар нь анх 1923 онд Засгийн газрын шийдвэрээр тэр үеийн Сангийн яамны дэргэд Мал эмнэлэг, үржлийн хэлтэс байгуулагдсан бөгөөд Мал тариалангийн яам, Хөдөө аж ахуйн яам, Хөдөө аж ахуй, хүнсний үйлдвэрийн яам, Хүнс, хөдөө аж ахуйн яам зэрэг байгууллагуудад хэлтэс, удирдах газар, ерөнхий газар, алба гэсэн нэртэйгээр ажиллаж байсан ч үйл ажиллагааны чиглэл нь өөрчлөгдөөгүй хамгийн сүүлд 2014 онд Хүнс, хөдөө аж ахуйн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Мал эмнэлэг, үржлийн газрын үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлж ажиллаж байсан.

Монгол Улсын Их Хурлаас 2017 онд “Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай” хуулийг баталж Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт мал, амьтны эрүүл мэндийг хамгаалах, мал, амьтны гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний ариун цэвэр, эрүүл ахуйн шаардлагыг хангах, нийтийн эрүүл мэндийг хамгаалах, худалдааны чөлөөт байдлыг дэмжихтэй холбогдсон харилцааг зохицуулалтын шинэ эрх зүйг бүрдүүлж, мал эмнэлгийн байгууллагуудыг мэргэжлийн нэгдсэн босоо тогтолцоонд шилжүүлсэн.

Сүүлийн жилүүдэд даяаршил, уур амьсгалын өөрчлөлт, гадаад, дотоод аялал жуулчлал, Мал, амьтан болон тэдгээрийн гаралтай бүтээгдэхүүний экспорт, импорт, дотоод худалдааны өсөлт, хүн, мал, амьтны гадаад, дотоод шилжилт хөдөлгөөн зэрэг олон хүчин зүйлээс хамаарч халдварт өвчнүүд ихээр гарах болсон төдийгүй өмнө нь гарч байгаагүй өвчнүүд шинээр бүртгэгдэн хүн, мал, амьтны эрүүл мэнд, нийгэм эдийн засагт сөргөөр нөлөөлж байна.

Мал, амьтнаас хүнд халдварладаг өвчнийг зооноз гэх бөгөөд дэлхий дээр 1500 орчим хүний халдварт өвчин бүртгэгдсэний 60% нь зооноз өвчин байна. Жил бүр хүний 4-5 халдварт өвчин шинээр бүртгэгдэж байгаагаас 3-4 нь буюу 75-80 % нь амьтнаас хүнд халдварлаж (зооноз өвчин) байгааг судалгаагаар тогтоосон. Нийт зооноз өвчний 60%, сүүлийн 20 жилд шинээр бүртгэгдсэн зооноз өвчний 80% нь вирусээр үүссэн байна.

Монгол Улсад хүний болон мал, амьтны зориулалттай эм, биобэлдмэл, оношлуур, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх, импортлох, экспортлох, хадгалах, худалдах, түгээх, хэрэглэх, хянах үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулиар зохицуулж байна.

Эмийн тухай хууль нь 1998 онд батлагдаж, 2006 онд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хууль болгосон бөгөөд 2010 онд тус хуулийг шинэчлэн найруулснаас хойш нийтдээ 7 удаа нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан. Үүнд:

- 2011 оны 01 дүгээр сарын 20-ны өдөр;
- 2012 оны 08 дугаар сарын 17-ний өдөр;
- 2012 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдөр;
- 2015 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдөр;
- 2018 оны 11 дүгээр сарын 15-ны өдөр;
- 2020 оны 08 дугаар сарын 28-ны өдөр;
- 2023 оны 01 дүгээр сарын 06-ны өдөр;

Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулиар 2010 онд батлагдаж, мал эмнэлгийн зориулалттай эм, түүний дотор уламжлалт эм, биобэлдмэл, оношлуур, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх, импортлох, экспортлох, хадгалах, худалдах, түгээх, хэрэглэх, хянах үйл ажиллагааг зохицуулж, хэрэгжсэнээс хойш арван хоёр жилийн хугацаа өнгөрсөн байна.

Аливаа улс орны мал эмнэлгийн алба нь мал, амьтны эрүүл мэндийг хамгаалах, өвчин эмгэгтэй тэмцэх, эрт илрүүлэх, бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах замаар нийтийн эрүүл мэндийг хамгаалах, гадаад, дотоод худалдааны чөлөөт байдлыг хангах үндсэн үүрэгтэй байдаг.

Нөгөө талаас Монгол Улс Дэлхийн худалдааны байгууллагын гишүүн орны хувьд Дэлхийн амьтны эрүүл мэндийн байгууллага /OIE/-аас батлан гаргасан стандарт, удирдамж, заавар, зөвлөмжид нийцүүлэн үндэсний бодлого, эрх зүйн орчныг өөрчлөх, шинээр боловсруулах үүрэг хүлээж байна.

Малын эмнэлгийн эм, биобэлдмэл, оношлуур, эмийн түүхий эд, тэжээлийн нэмэлтийн чанар, аюулгүй байдлыг баталгаажуулах, нянгийн тэсвэржилт үүсэх, мал эмнэлгийн эмийн бүтээгдэхүүнд зөвшөөрөл олгох, импортлох, үйлдвэрлэх, бөөний болон жижиглэнгийн үнээр ханган нийлүүлэх,

хэрэглэх, худалдаалах, устгах зохицуулалт зэрэг хүн, мал, амьтан, эрүүл мэнд, хүрээлэн буй орчинд учирч болзошгүй эрсдэлийг бууруулах эрх зүйн үндсийг мал эмнэлгийн хууль тогтоомжоор тогтоохыг удирдамж болгодог билээ.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 51 дүгээр зүйлийн 51.3 дахь хэсэгт "...хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаварт хийх үнэлгээг тухайн хууль тогтоомжийг дагаж мөрдсөнөөс хойш 5 жил тутамд хийх бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд дээрх хугацаанаас өмнө хийж болно." гэж заасан тул Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн хэрэгжилтийн бодит байдалд дүн шинжилгээ хийж, гарч буй хүндрэл, бэрхшээлтэй асуудал, нийгэмд үзүүлж буй эерэг, сөрөг нөлөөллийг илрүүлэх, цаашид зохистой, үр дүнтэй хэрэгжүүлэх боломжит хувилбарыг тодорхойлох үүднээс Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 6 дугаар хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийх аргачлал”-ын дагуу “хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ”-г **ТӨЛӨВЛӨХ, ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ, ҮНЭЛЭХ** гэсэн гурван үе шаттайгаар гүйцэтгэлээ.

Үнэлгээг бие даасан, хараат бус байдлаар, судалгааны арга зүйг ашиглан хийж, судалгааны дүгнэлтийг зөвхөн тухайн судалгаагаар тогтоогдсон үр дүнд үндэслэн бодитой гаргах зарчмаар гүйцэтгэсэн болно.

НЭГ. ТӨЛӨВЛӨХ ҮЕ ШАТ

Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хууль хүний болон мал эмнэлгийн зориулалттай эм, түүний дотор уламжлалт эм, биобэлдмэл, оношлуур /цаашид "эм" гэх/, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх, импортлох, экспортлох, хадгалах, худалдах, түгээх, хэрэглэх, хянах үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг зохицуулж ирсэн.

Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 6 дугаар хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийх аргачлал”-ын 3.2-т заасныг үндэслэн Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хууль нь 2010 онд батлагдан, мөрдөгдөж эхэлснээс хойших хугацаанд буюу хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх явцад хуулийн эрх зүйн зохицуулалт бодит байдалтай нийцээгүй, нийгмийн харилцааны өөрчлөлт хөгжлөөс хоцорсон, зайлшгүй зохицуулах ёстой харилцааг хамарч зохицуулаагүйгээс сөрөг үр дагаварууд гарах болсон зэргийг харгалзан хэрэгжилтийн үр дагаварт нь үнэлгээ хийх шаардлагатай гэж үзсэн.

Уг хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварт хийж буй үнэлгээ нь хуулийн хэрэгжилтийн явц дахь ололтыг бататгах, түүний хэрэгжилтийн бодит байдалд дүн шинжилгээ хийж, гарч буй хүндрэл, бэрхшээлтэй асуудал, нийгэмд үзүүлж буй эерэг, сөрөг нөлөөллийг илрүүлэх, цаашид зохистой, үр дүнтэй хэрэгжих, хэрэгжүүлэх боломжит хувилбарыг тодорхойлоход чиглэгдэнэ. Өөрөөр хэлбэл, хуулиар зохицуулсан харилцаа нь зорилгодоо хүрч чадаж байгааг тодорхойлох, хэрэгжилтийн явцыг тодорхойлон хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих тогтолцоо оновчтой байгаа эсэх, хариуцлагын тогтолцоо үүргээ гүйцэтгэж байгаа эсэхийг тогтоохыг зорилго болгосон.

Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хууль хэрэгжиж эхэлснээс хойших хугацаан дахь нийгмийн харилцаа болон төрийн байгууллага, иргэн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, үйл ажиллагааны өөрчлөлт, хөгжлөөс шалтгаалан тус хуулийн зохицуулалтыг Олон Улсын Үнэлгээний Стандартад нийцүүлэн өөрчлөн шинэчлэх, хэрэгжүүлэхэд ээдрээ түвэгтэй, нэг мөр ойлгож, хэрэглэхэд хүндрэлтэй зарим зохицуулалтуудыг засаж сайжруулах хуулийн үйлчлэх хүрээг шинээр авч үзэх хэрэгцээ, шаардлага бий болсоор байна.

1.1. Үнэлгээ хийх хүрээ

Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн хэрэгжилтийн байдлыг бүхэлд нь үнэлэх бөгөөд шаардлагатай зүйл, хэсгийг хүснэгтээр үзүүлбэл;

Хүснэгт 1. Үнэлгээний хүрээг тогтоосон байдал

№	Үнэлэх бүлэг	Үнэлэх зүйл, хэсэг
1	Нэгдүгээр бүлэг. Нийтлэг үндэслэл	3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт
2	Хоёрдугаар бүлэг.төрөөс эмийн талаар баримтлах бодлого, зохицуулалт, эм	5 дугаар зүйл. Эмийн зөвлөл
		6 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, импорт, экспорт,

	хангамжийн тогтолцоо, эм барих үйл ажиллагаа	худалдаа, түгээлт, хяналтын талаархи төрийн зохицуулалт
		7 дугаар зүйл. Тусгай зөвшөөрөл
		9 дүгээр зүйл. Эм хангамжийн байгууллага
		10 дугаар зүйл. Эм хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагааны зарчим, нийтлэг үүрэг
		11 дүгээр зүйл. Эм хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хориглох зүйл
3	Гуравдугаар бүлэг. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн үйлдвэрлэл эрхлэх	12 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн үйлдвэрлэл эрхлэхэд тавих шаардлага
		13 дугаар зүйл. Эмийн санд эм найруулах
4	Дөрөвдүгээр бүлэг. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэх	14 дүгээр зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэх
		15 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл импортлох, экспортлох
5	Тавдугаар бүлэг. Эмийн түгээлт	16 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүнийг худалдах үйл ажиллагаа
		18 дугаар зүйл. Эмийн хаяглалт, тэмдэглэгээ
6	Зургаадугаар бүлэг. Шинэ эм бүтээх	19 дүгээр зүйл. Шинэ эмийг хэрэглээнд гаргах
		20 дугаар зүйл. Эмнэлзүйн өмнөх судалгаа
		21 дүгээр зүйл. Эмнэлзүйн туршилт
7	Долдугаар бүлэг. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанар, аюулгүй байдал	22 дугаар зүйл. Эмийн бүртгэл
		23 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанарын баталгаа, хяналт
		24 дүгээр зүйл. Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх эмийн хяналт
		25 дугаар зүйл. Эмийн гаж нөлөөний бүртгэл, мэдээлэл
8	Наймдугаар бүлэг. Эмийн мэдээлэл, зар сурталчилгаа	26 дугаар зүйл. Эмийн мэдээлэл
		27 дугаар зүйл. Эмийн зар сурталчилгаа
9	Есдүгээр бүлэг. Бусад зүйл	28 дугаар зүйл. Эм хангамжийн үйл ажиллагаан дахь төрийн бус байгууллагын оролцоо
		29 дүгээр зүйл. Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

Үнэлгээ хийх хүрээг тогтоох зорилгоор Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангуулах чиг үүрэг бүхий ХХААХҮЯ, МЭЕГ, УМЭАЦТЛ, МЭЭСБУЛ, БИОКОМБИНАТ ХХК, АНМЭГ, СДМЭТ, МЭҮН, энэ чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй тусгай зөвшөөрөл бүхий аж ахуй нэгж байгууллагын мэдээлэл, тайланд тандалтын судалгаа хийсний үндсэн дээр үнэлгээний хүрээг тогтоосон.

Үнэлгээ хийх явцад урьдчилан тогтоосон үнэлгээний хүрээг өргөжүүлэх, эсхүл багасгах нөхцөл байдал үүсч болно.

1.2. Үнэлгээний шалгуур үзүүлэлтийг тогтоох

Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн холбогдох зүйл, хэсэг, заалтын хэрэгжилтийн байдлыг тогтоохдоо Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 6 дугаар хавсралтын 3.4-т заасан шалгуур үзүүлэлтээс үнэлэх зүйл, хэсэг, заалтын хэрэгжилтийг бодитойгоор илэрхийлж чадах шалгуур үзүүлэлтийг энэ үе шатанд харгалзан сонгов.

Үнэлгээ хийх ажлын төлөвлөлтийн шатанд хийгддэг шалгуур үзүүлэлтийг тогтоох зорилго нь мал эмнэлгийн зориулалттай эм, түүний дотор уламжлалт эм, биобэлдмэл, оношлуур, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх, импортлох, экспортлох, хадгалах, худалдах, түгээх, хэрэглэх, хянах үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг зохицуулна гэсэн зорилтоо бүрэн хангаж, зорилгодоо хүрсэн эсэхийг тогтоож, түүний хэрэгжилтийн явцыг тодорхойлох шалгуур үзүүлэлтийг сонгох ажиллагаа юм.

Аргачлалын дагуу “практикт нийцэж байгаа байдал”, “хүлээн зөвшөөрөгдсөн байдал” гэсэн үндсэн шалгуур үзүүлэлтийг үнэлгээний хамрах хүрээнд тухайн зохицуулалтын хэрэгжилтийг шалгаж чадах, тэдгээрийг хэмжих боломжтой гэдгийг харгалзан үзэж сонгож авсан болно.

Шалгуур үзүүлэлтийг сонгохдоо тухайн зүйл, хэсэг, заалтын "хэрэгжилтийг хамгийн сайнаар илэрхийлэн гаргаж ирэх" гэсэн шаардлагаар сонгосон бөгөөд тухайн хуулийн зохицуулалтад төдийлөн ач холбогдолтой бус шалгуур үзүүлэлтийг сонгоогүй болно.

Хүснэгт 2. Үнэлгээний шалгуур үзүүлэлтийг тогтоосон байдал

№	Үнэлэх бүлэг	Үнэлэх зүйл, хэсэг	Шалгуур үзүүлэлт
1	Нэгдүгээр бүлэг. Нийтлэг үндэслэл	3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт	Практикт нийцэж байгаа байдал
2	Хоёрдугаар бүлэг. Төрөөс эмийн талаар баримтлах бодлого, зохицуулалт, эм хангамжийн тогтолцоо, эм барих үйл ажиллагаа	5 дугаар зүйл. Эмийн зөвлөл	Хүлээн зөвшөөрөгдсөн байдал
		6 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, импорт, экспорт, худалдаа, түгээлт, хяналтын талаархи төрийн зохицуулалт	Зорилгод хүрсэн түвшин
		7 дугаар зүйл. Тусгай зөвшөөрөл	Практикт нийцэж байгаа байдал
		9 дүгээр зүйл. Эм хангамжийн байгууллага	Практикт нийцэж байгаа байдал
		10 дугаар зүйл. Эм хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагааны зарчим, нийтлэг үүрэг	Хүлээн зөвшөөрөгдсөн байдал
		11 дүгээр зүйл. Эм хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хориглох зүйл	Практикт нийцэж байгаа байдал
3	Гуравдугаар бүлэг. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн үйлдвэрлэл эрхлэх	12 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн үйлдвэрлэл эрхлэхэд тавих шаардлага	Практикт нийцэж байгаа байдал
		13 дугаар зүйл. Эмийн санд эм найруулах	Практикт нийцэж байгаа байдал
4	Дөрөвдүгээр бүлэг. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэх	14 дүгээр зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэх	Практикт нийцэж байгаа байдал
		15 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл импортлох, экспортлох	Практикт нийцэж байгаа байдал
5	Тавдугаар бүлэг. Эмийн түгээлт	16 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүнийг худалдах үйл ажиллагаа	Практикт нийцэж байгаа байдал
		18 дугаар зүйл. Эмийн хаяглалт, тэмдэглэгээ	Практикт нийцэж байгаа байдал
6	Зургаадугаар бүлэг. Шинэ эм бүтээх	19 дүгээр зүйл. Шинэ эмийг хэрэглээнд гаргах	Практикт нийцэж байгаа байдал
		20 дугаар зүйл. Эмнэлзүйн өмнөх судалгаа	Практикт нийцэж байгаа байдал
		21 дүгээр зүйл. Эмнэлзүйн туршилт	Практикт нийцэж байгаа байдал
7	Долдугаар бүлэг. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанар, аюулгүй байдал	22 дугаар зүйл. Эмийн бүртгэл	Практикт нийцэж байгаа байдал
		23 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанарын баталгаа, хяналт	Практикт нийцэж байгаа байдал
		24 дүгээр зүйл. Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх эмийн хяналт	Практикт нийцэж байгаа байдал
		25 дугаар зүйл. Эмийн гаж нөлөөний бүртгэл, мэдээлэл	Практикт нийцэж байгаа байдал
8	Наймдугаар бүлэг. Эмийн мэдээлэл, зар сурталчилгаа	26 дугаар зүйл. Эмийн мэдээлэл	Практикт нийцэж байгаа байдал
		27 дугаар зүйл. Эмийн зар сурталчилгаа	Практикт нийцэж байгаа байдал
9	Есдүгээр бүлэг. Бусад зүйл	28 дугаар зүйл. Эм хангамжийн үйл ажиллагаан дахь төрийн бус байгууллагын оролцоо	Хүлээн зөвшөөрөгдсөн байдал

		29 дүгээр зүйл. Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага	Хүлээн зөвшөөрөгдсөн байдал
--	--	--	-----------------------------

1.3. Үнэлгээний харьцуулах хэлбэр

Хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээний үндэс нь судалж буй зохицуулалтын талаарх ажиглагдаж буй болон хэмжиж болохуйц мэдээллийг цуглуулж, түүний зарим үзүүлэлтийг хооронд нь харьцуулах явдал юм.

Эрх зүйн зохицуулалтын үр нөлөөг тогтоох ажиллагаа нь практикт тухайн хуулийн үйлчлэх хүрээ, тухайн салбарт гарсан хөгжил, өөрчлөлтийг болон бусад холбогдох мэдээллийг тогтоож, тэдгээрийг хооронд нь харьцуулах ажиллагаан дээр үндэслэнэ.

Өөрөөр хэлбэл, хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хуулийн зохицуулалтын үр дүн, үр нөлөөг зөвхөн нэг талаас нь үнэлэх учир дутагдалтай тул өмнөх үе шатанд тогтоосон шалгуур үзүүлэлт бүрд тохирсон харьцуулах хэлбэрийг сонгон үнэлгээ хийх болно.

Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн холбогдох зүйл, заалтыг үнэлэх сонгож авсан «зорилгод хүрсэн түвшин», «практикт нийцэж байгаа байдал», «хүлээн зөвшөөрөгдсөн байдал» шалгуур үзүүлэлтүүд нь хууль хэрэгжүүлэх явцад бий болсон бодит үр дагавар нь анх хуулиар тавьсан зорилгоо хангаж чадаж байгаа эсэхийг харьцуулах аргаар буюу уг хуулийг хэрэгжүүлэгч чиг үүрэг бүхий байгууллагын тайлан, статистик, мэдээллийг ашиглаж тодорхойлох болно.

Дээрх харьцуулалтын хэлбэрийн хүрээнд өнөөгийн өөрчлөгдөн буй эдийн засаг, нийгмийн өөрчлөлт, хөгжлийн хандлагад нийцэж байгаа эсэх, төрийн байгууллага, иргэн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг хэрхэн зохицуулж байгаа болон уг хуулийн нийгэмд үзүүлж байгаа эерэг, сөрөг нөлөөллийг судалж тогтоох юм.

Хүснэгт 3. Үнэлгээний харьцуулах хэлбэр

№	Үнэлэх бүлэг	Үнэлэх зүйл, хэсэг	Харьцуулах хэлбэр
1	Нэгдүгээр бүлэг. Нийтлэг үндэслэл	3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
2	Хоёрдугаар бүлэг. төрөөс эмийн талаар баримтлах бодлого, зохицуулалт, эм хангамжийн тогтолцоо, эм барих үйл ажиллагаа	5 дугаар зүйл. Эмийн зөвлөл	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
		6 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, импорт, экспорт, худалдаа, түгээлт, хяналтын талаархи төрийн зохицуулалт	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
		7 дугаар зүйл. Тусгай зөвшөөрөл	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
		9 дүгээр зүйл. Эм хангамжийн байгууллага	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
		10 дугаар зүйл. Эм хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагааны зарчим, нийтлэг үүрэг	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
		11 дүгээр зүйл. Эм хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хориглох зүйл	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
3	Гуравдугаар бүлэг. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн үйлдвэрлэл эрхлэх	12 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн үйлдвэрлэл эрхлэхэд тавих шаардлага	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
		13 дугаар зүйл. Эмийн санд эм найруулах	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
4	Дөрөвдүгээр бүлэг. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэх	14 дүгээр зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэх	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
		15 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл импортлох, экспортлох	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
5	Тавдугаар бүлэг. Эмийн түгээлт	16 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүнийг худалдах үйл ажиллагаа	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших

		18 дугаар зүйл. Эмийн хаяглалт, тэмдэглэгээ	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
6	Зургаадугаар бүлэг. Шинэ эм бүтээх	19 дүгээр зүйл. Шинэ эмийг хэрэглээнд гаргах	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
		20 дугаар зүйл. Эмнэлзүйн өмнөх судалгаа	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
		21 дүгээр зүйл. Эмнэлзүйн туршилт	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
7	Долдугаар бүлэг. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанар, аюулгүй байдал	22 дугаар зүйл. Эмийн бүртгэл	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
		23 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанарын баталгаа, хяналт	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
		24 дүгээр зүйл. Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх эмийн хяналт	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
		25 дугаар зүйл. Эмийн гаж нөлөөний бүртгэл, мэдээлэл	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
8	Наймдугаар бүлэг. Эмийн мэдээлэл, зар сурталчилгаа	26 дугаар зүйл. Эмийн мэдээлэл	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
		27 дугаар зүйл. Эмийн зар сурталчилгаа	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
9	Есдүгээр бүлэг. Бусад зүйл	28 дугаар зүйл. Эм хангамжийн үйл ажиллагаан дахь төрийн бус байгууллагын оролцоо	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших
		29 дүгээр зүйл. Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших

1.4. Шалгуур үзүүлэлтийг томъёолох

Энэ үе шатанд үнэлгээ хийх зүйл, хэсэг, заалт бүр дээр тогтоосон шалгуур үзүүлэлт бүрээр тодорхой таамаглал дэвшүүлж, асуулт тавих замаар шалгуур үзүүлэлтээ томъёолох юм.

Шалгуур үзүүлэлтийг томъёолох хүрээнд Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хуулиар зохицуулсан зүйл тус бүрийг шалгуур үзүүлэлт бүрээр тодорхой таамаглал дэвшүүлэх буюу асуулт тавих бөгөөд таамаглал дэвшүүлэх болон асуулт тавихдаа аль болох товч, тодорхой томъёолох зарчим баримтлан ажиллаа.

Хүснэгт 4. Үнэлгээний шалгуур үзүүлэлтийг томъёолсон байдал

№	Үнэлгээний хүрээ	Шалгуур үзүүлэлтийн зорилго	Харьцуулах хэлбэр	Шалгуур үзүүлэлтийн томъёолол
1	3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Мал эмнэлгийн практикт хэрэглэж хэвшсэн эсэх?
2	5 дугаар зүйл. Эмийн зөвлөл	Хүлээн зөвшөөрөгдсөн байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын эмийн зөвлөлийн үйл ажиллагаа хэвийн хэрэгжиж байгаа эсэх?
3	6 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, импорт, экспорт, худалдаа, түгээлт, хяналтын талаархи төрийн зохицуулалт	Зорилгод хүрсэн түвшин	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Үйлдвэрлэл, импорт, экспорт, худалдаа, түгээлт, хяналтын талаархи төрийн зохицуулалт практикт нийцэж буй байдал хэр байна вэ?
4	7 дугаар зүйл. Тусгай зөвшөөрөл	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын эм, эмнэлгийн хэрэгсэл импортлох тусгай зөвшөөрөл олгогддог эсэх?
	8 дугаар зүйл. Эм барих үйл	Практикт нийцэж	Хүчин төгөлдөр	Эм барих үйл ажиллагаа

	ажиллагаа эрхлэх	байгаа байдал	мөрдөж эхэлснээс хойших	эрхлэх үйл ажиллагаа малын эмийн санд хийгддэг эсэх?
5	9 дүгээр зүйл. Эм хангамжийн байгууллага	Хүлээн зөвшөөрөгдсөн байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын эм хангамжийн байгууллага шинээр нэмэгдсэн эсэх?
6	10 дугаар зүйл. Эм хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагааны зарчим, нийтлэг үүрэг	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Уг зарчим нь цаг үетэйгээ нийцэж чадаж байгаа эсэх буюу практикт нийцэж буй байдал хэр байна вэ?
7	11 дүгээр зүйл. Эм хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хориглох зүйл	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын эм хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хориглох зүйл хэрэгжсэн эсэх?
8	12 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн үйлдвэрлэл эрхлэхэд тавих шаардлага	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын эм, эмнэлгийн хэрэгслийн үйлдвэрлэл эрхлэхэд тавих шаардлага мөрдөгдөж буй эсэх?
9	13 дугаар зүйл. Эмийн санд эм найруулах	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын эмийн санд эм найруулах үйл ажиллагааг хийгддэг эсэх?
10	14 дүгээр зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэх	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын эм, эмнэлгийн хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэх шийдвэр байгаа эсэх?
11	15 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл импортлох, экспортлох	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын эм, эмнэлгийн хэрэгсэл импортлох, экспортлох лиценз олгодог эсэх?
12	16 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүнийг худалдах үйл ажиллагаа	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүнийг худалдах үйл ажиллагаа хяналт тавьдаг эсэх?
13	18 дугаар зүйл. Эмийн хаяглалт, тэмдэглэгээ	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын эмийн хаяглалт, тэмдэглэгээг хэрэглэж хэвшсэн эсэх?
14	19 дүгээр зүйл. Шинэ эмийг хэрэглээнд гаргах	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын шинэ эмийг хэрэглээнд гаргаж буй эсэх?
15	20 дугаар зүйл. Эмнэлзүйн өмнөх судалгаа	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын эмэнд эмнэлзүйн өмнөх судалгаа хийгддэг эсэх?
16	21 дүгээр зүйл. Эмнэлзүйн туршилт	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын эмэнд эмнэлзүйн туршилт судлагаа хийгддэг эсэх?
17	22 дугаар зүйл. Эмийн бүртгэл	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын эмийн бүртгэлтэй эсэх?
18	23 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанарын баталгаа, хяналт	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанарын баталгаа, хяналт хийгддэг эсэх?
19	24 дүгээр зүйл. Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх эмийн хяналт	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх эмийн хяналт байгаа эсэх?
20	25 дугаар зүйл. Эмийн гаж нөлөөний бүртгэл, мэдээлэл	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын эмийн гаж нөлөөний бүртгэл, мэдээллийн сантай эсэх?

21	26 дугаар зүйл. Эмийн мэдээлэл	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Малын эмийн мэдээлэлийг ямар эх сурвалжаар хүргэдэг эсэх?
22	27 дугаар зүйл. Эмийн зар сурталчилгаа	Хүлээн зөвшөөрөгдсөн байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Мал, амьтны эмийн зар сурталчилгааг хяналттай эсэх?
23	28 дугаар зүйл. Эм хангамжийн үйл ажиллагаан дахь төрийн бус байгууллагын оролцоо	Хүлээн зөвшөөрөгдсөн байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Эм хангамжийн үйл ажиллагаан дахь төрийн бус байгууллагын оролцоо хэрхэн эсэх?
24	29 дүгээр зүйл. Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага	Практикт нийцэж байгаа байдал	Хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлснээс хойших	Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага хүлээдэг эсэх?

1.5. Мэдээлэл цуглуулах аргыг сонгох

Үнэлгээ хийх шалтгаан, үнэлгээний хүрээ, тогтоосон шалгуур үзүүлэлт, харьцуулах хэлбэр, томъёолсон шалгуур үзүүлэлтүүдээс хамаарч тоон болон чанарын мэдээллийг ашиглаж дараах мэдээлэл цуглуулах аргыг ашигласан болно. Үүнд:

- ✚ **Бэлэн байгаа мэдээллийг цуглуулах.** Хуулийн хэрэгжилттэй МЭЕГ, УМЭАЦТЛ, МЭЭСБУЛ, БИОКОМБИНАТ ТӨХХК, АНМЭГ-ийн тайлан, статистик тоо баримт, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн эх сурвалж зэргийг ашигласан.
- ✚ **Холбогдох субъектүүдээс судалгаа авах.** Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангуулах чиг үүрэг бүхий төрийн захиргааны төв байгууллага, МЭЕГ, УМЭАЦТЛ, МЭЭСБУЛ, БИОКОМБИНАТ ТӨХХК, АНМЭГ-аас нэмэлт мэдээлэл, тодруулга, тайлбарыг авсан.

ХОЁР. ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЕ ШАТ

Төлөвлөлтийн үе шатанд сонгосон мэдээлэл цуглуулах аргыг ашиглан 2022 оны 09 дүгээр сарын 05-ны өдрөөс 2023 оны 05 дугаар сарын 01-ний өдрийн хооронд хэрэгжилтийн үе шатыг хийж гүйцэтгэв. Энэ үе шатанд холбогдох төрийн байгууллагатай уулзалт ярилцлага хийж, холбогдох тоо баримт, судалгааны ажил зэргийг судалж, Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн хэрэгжилтийг үнэлэхэд шаардлагатай мэдээллийг цуглуулан ашигласан болно.

2.1. Бэлэн байгаа мэдээллийг цуглуулах: Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуульд ХХААХҮ-ийн сайдаар батлуулсан 6 захиргааны хэм хэмжээ тогтоосон актууд, хуулийн хэрэгжилтийг хангах, хяналт тавих чиг үүрэг бүхий төрийн захиргааны байгууллагаас ирүүлсэн тоон мэдээлэл зэрэг бэлэн байгаа мэдээлэлд тулгуурласан болно.

2.2. Судалгааны аргаар цуглуулсан мэдээлэл: Хуулийн хэрэгжилтийн явцын талаар тандалтын судалгааг МЭЕГ, УМЭАЦТЛ, МЭЭСБУЛ, БИОКОМБИНАТ ТӨХХК, АНМЭГ-ийн тайлан, статистик тоо баримт, мэдээлэлийг цуглуулсан болно.

ГУРАВ. ҮНЭЛЭХ ҮЕ ШАТ

Төлөвлөх үе шатанд Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулиас сонгож авсан үнэлэх зүйл, хэсэг, заалт бүрийг хэрэгжүүлэх үе шатанд олж авсан мэдээлэл дээр тулгуурлан үнэлэв.

3.1. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолтын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Мал эмнэлгийн практикт дараах нэр томъёолол хэрэгжилт бүрэн хэрэгжиж байна. Үүнд:

- а) 3.1.1."эм" гэж хүний болон мал, амьтны өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, өвчнийг оношлох, эмчлэх, дархлаажуулах зориулалттай, үйлчлэл нь эм судлал, эмнэлзүйн сорилт туршилтаар нотлогдсон, нийлэг буюу амьтан, ургамал, эрдсийн гаралтай бодисыг тодорхой хэлбэрт оруулсан, зохих тун, хэмжээгээр хэрэглэдэг бэлдмэлийг;
- б) 3.1.2."биобэлдмэл" гэж хүний болон мал, амьтны өвчнийг эмчлэх, оношлох, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх зориулалтаар амьд бие, бие махбодь, түүний эд, эсээс болон лабораторийн аргаар гаргаж авсан бүтээгдэхүүнийг;

- с) 3.1.4."оношлуур" гэж хүний болон мал, амьтны өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, өвчнийг оношлох, түүний явцыг хянах зорилгоор хүн, мал, амьтанд болон орчны сорьцын шинжилгээнд хэрэглэдэг, тодорхой тун, хэмжээ, найрлага, өвөрмөц чанар, идэвх бүхий бүтээгдэхүүнийг;
- д) 3.1.9."эмийн түүхий эд" гэж эмчилгээний идэвхт бодис агуулсан цэвэр язгуур махбодь, нийлэг болон ургамал, амьтан, эрдсийн гаралтай зүйлийг;
- е) 3.1.10."эмийн туслах бодис" гэж эм үйлдвэрлэх, найруулахад зайлшгүй шаардлагатай нэмэлт зүйлийг;
- ф) 3.1.11."цуврал" гэж үйлдвэрлэлийн технологийн нэг удаагийн шат дамжлагаар үйлдвэрлэсэн эмийн бүтээгдэхүүний багцын тоо хэмжээг;
- г) 3.1.12."эмийн үнэлэмж" гэж эмийн чанар, аюулгүй байдал, үйлчлэлийн идэвхийг эм зүй, эм судлал болон эмнэлзүйн судалгаагаар нарийвчлан тогтоосон илэрхийллийг;
- х) 3.1.13."эмийн бүртгэл" гэж хими, биологи, эм судлал, эмийн үнэлэмжийн үндсэн дээр урьдчилан сэргийлэлт, оношлогоо, эмчилгээнд хэрэглэж болох нь нотлогдсон эмийг Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт хэрэглээнд гаргахыг зөвшөөрөх үйл ажиллагааг;
- и) 3.1.14."зайлшгүй шаардлагатай эм, эмнэлгийн хэрэгслийн жагсаалт" гэж хүн болон мал, амьтанд үзүүлэх эмнэлгийн тусламжид эн тэргүүнд хэрэглэхээр эрүүл мэндийн болон хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас баталсан эм, эмнэлгийн хэрэгслийн нэрсийг;
- й) 3.1.15."эм барих" гэж Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 3.1.17-д заасныг;
- к) 3.1.16."эмийн жор" гэж эмчээс эм зүйч, эм найруулагчид хандан эмийг тухайн өвчтөнд зориулан бэлтгэх, олгох, хэрэглэх аргыг заасан баримт бичгийг;
- л) 3.1.17."эмийн зохистой хэрэглээ" гэж эмийг шаардлагатай тохиолдолд эмч, эм зүйчийн заавар, зөвлөмжийн дагуу зөв хэрэглэхийг;
- м) 3.1.19."фармакопейн өгүүлэл" гэж эмэнд тавих шаардлага, чанарын үзүүлэлт болон тэдгээрийг шинжлэх аргыг заасан зайлшгүй мөрдөх стандартыг;
- н) 3.1.20."фармакопей" гэж фармакопейн өгүүллийн эмхтгэлийг;
- о) 3.1.21."хуурамч эм" гэж хууль бусаар ашиг олох зорилгоор эм үйлдвэрлэгчийн нэрээр хуурамч шошго хэрэглэж, дууриалган үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнийг;
- р) 3.1.22."эм, эмнэлгийн хэрэгслийн үйлдвэр" гэж эмийн түүхий эд болон эмийн туслах бодис ашиглан эм зүйн технологийн дагуу эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх тусгай зөвшөөрөл бүхий хуулийн этгээдийг;
- қ) 3.1.23."эм, эмнэлгийн хэрэгсэл ханган нийлүүлэх байгууллага" гэж эмийн сан, эрүүл мэндийн байгууллага болон мал эмнэлгийг эм, эмнэлгийн хэрэгслээр бөөний үнээр хангах үйл ажиллагааг эрхлэх тусгай зөвшөөрөл бүхий хуулийн этгээдийг;
- г) 3.1.24."эмийн сан" гэж эрүүл мэндийн байгууллага, мал эмнэлэг, хүн амыг эм, эмнэлгийн хэрэгслээр жижиглэнгийн үнээр хангах үйл ажиллагааг эрхлэх тусгай зөвшөөрөл бүхий хуулийн этгээдийг;

Дээрх хуульд заасан нэр томьёолол нь мал эмнэлгийн практик нийцэж байгаа харуулж байна. Түүнчлэн практикт дараах хуульд заасан нэр томьёолол хэрэглээ багатай байна. Тухайлбал:

Хүснэгт 5. Хэрэглээ багатай нэр томьёололыг үнэлсэн үнэлгээ

№	Хуулийн заалт	Шалтгаан	
1	3.1.3."уламжлалт эм" гэж хүний болон мал, амьтны өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, өвчнийг оношлох, эмчлэх зорилгоор тодорхой тун, хэмжээгээр хэрэглэдэг, уламжлалт анагаах ухааны жорын дагуу ургамал, амьтан, эрдсийн гаралтай бодис болон үнэт эрдэнэс оруулан уламжлалт болон үйлдвэрийн аргаар бэлдсэн байгалийн гаралтай бүтээгдэхүүнийг;	"уламжлалт эм"-ийг мал эмнэлгийн практикт уламжлалт жорын дагуу хэрэглэх байдал бага бөгөөд эрдэм шинжилгээ, судалгааны зориулалтаар ашиглаж байна. Үйлдвэрийн аргаар бэлдсэн байгалийн гаралтай бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэл бага болно.	Практикт нийцүүлэн хэрэглэх боломжтой.

2	3.1.5."эмнэлгийн хэрэгсэл" гэж хүний болон мал, амьтны өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, өвчнийг оношлох, эмчлэх, сувилах болон бие махбодийн бүтэц, үйл ажиллагааг дэмжих зорилгоор ашигладаг туслах зориулалтын эд зүйлийг;	Мал эмнэлгийн зориулалттай "эмнэлгийн хэрэгсэл"-ийг 100 хувь импортын хамралтай. Үйлдвэрлэл хөгжөөгүй.	Практикт нийцүүлэн хэрэглэх боломжтой.
3	3.1.6."мансууруулах эм" гэж донтуулах нөлөөлөл үзүүлдэг, "Мансууруулах эмийн тухай" 1961 оны Нэгдсэн Конвенцийн жагсаалтад орсон эм бэлдмэлийг;	"мансууруулах эм", "сэтгэцэд нөлөөлөх эм"-ийн хэрэглээ бага бөгөөд сүүлийн жилүүдэд жижиг, амьтны хувийн эмнэлэгүүдэд мэс заслын зориулалтаар хэрэглэж эхэлж байна. Одоогор Хүний эм ханган нийлүүлэх байгууллагаас худалдан авч мал эмнэлгийн зориулалтаар хэрэглэж байна.	Практикт нийцүүлэн хэрэглэх боломжтой.
4	3.1.7."сэтгэцэд нөлөөлөх эм" гэж сэтгэцэд хүчтэй нөлөөлөл үзүүлдэг, "Сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын тухай" 1971 оны Конвенцийн жагсаалтад орсон бодисыг;		Практикт нийцүүлэн хэрэглэх боломжтой.
5	3.1.8."өнчин эм" гэж ховор тохиолддог өвчнийг эмчлэхэд болон улсын хэмжээгээр харьцангуй бага хэрэглэдэг эмийг;	Мал эмнэлэгт одоогоор ховор тохиолддог өвчин бүртгэгдээгүй бөгөөд сүүлийн жилүүдэд вирусийн гаралтай олон улсын хорио цээрт өвчнүүд бүртгэгдэж байгаа тул энэ хуульд заасан томьёолол хэрэглэгддэггүй.	Мал эмнэлгийн практикт нийцэхгүй.
6	3.1.18."эмийн гаж нөлөө" гэж хүний болон мал, амьтны өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, түүнийг оношлох, эмчлэх зорилгоор зохист тунгаар хэрэглэхэд бие махбодид гарч болзошгүй болон гарч байгаа сөрөг илэрлийг;	Мал эмнэлгийн салбарт "эмийн гаж нөлөө" бүртгэгдэж байгаагүй болно.	Практикт нийцүүлэн хэрэглэх боломжтой.
7	3.1.25."биологийн идэвхт бүтээгдэхүүн" гэж хүний бие махбодийн үйл ажиллагааг дэмжих, зайлшгүй шаардлагатай эрдэс бодисоор нөхөх, аливаа өвчин эмгэгээс урьдчилан сэргийлэх үйлчилгээ бүхий бүтээгдэхүүнийг.	Мал эмнэлгийн салбарт тэжээлийн нэмэлт гэсэн нэр томьёоллоор хэрэглэж байна. Хүн эмнэлгийн салбарт энэ нэр томьёоллоор ашиглах боломжтой.	Практикт нийцүүлэн хэрэглэх боломжгүй.

Хүснэгт 6. Шинээр хуульд нэмэлт оруулах үгаардлагатай нэр томьёоллыг үнэлсэн үнэлгээ

№	Хуулийн заалт	Шалтгаан	
1	"эмжүүлсэн тэжээл"	Олон улсын болон Дэлхий амьтны эрүүл мэндийн байгууллагын шаардлагад нийуүүлэх шаардлага үүссэн.	Практикт нийцүүлэх шаардлагатай.
2	"эмийн сэрэмжлүүлэг" (Pharmacovijilance)	Олон улсын болон Дэлхий амьтны эрүүл мэндийн байгууллагын шаардлагад нийуүүлэх шаардлага үүссэн.	Практикт нийцүүлэх шаардлагатай.
3	"Бичил биетний тэсвэржилт"	Олон улсын болон Дэлхий амьтны эрүүл мэндийн байгууллагын шаардлагад нийуүүлэх шаардлага үүссэн.	Практикт нийцүүлэх шаардлагатай.
4	"Эмийн чанар"	Олон улсын болон Дэлхий амьтны эрүүл мэндийн байгууллагын шаардлагад нийуүүлэх шаардлага үүссэн.	Практикт нийцүүлэх шаардлагатай.

5	“Бичил биетний эсрэг эм”	Олон улсын болон Дэлхий амьтны эрүүл мэндийн байгууллагын шаардлагад нийүүлэх шаардлага үүссэн.	Практикт нийцүүлэх шаардлагатай.
6	“Өсөлт идэвхжүүлэгч”	Олон улсын болон Дэлхий амьтны эрүүл мэндийн байгууллагын шаардлагад нийүүлэх шаардлага үүссэн.	Практикт нийцүүлэх шаардлагатай.
7	“Шинжилгээний нийцэлт арга”	Олон улсын болон Дэлхий амьтны эрүүл мэндийн байгууллагын шаардлагад нийүүлэх шаардлага үүссэн.	Практикт нийцүүлэх шаардлагатай.
8	“Скринингийн арга”	Олон улсын болон Дэлхий амьтны эрүүл мэндийн байгууллагын шаардлагад нийүүлэх шаардлага үүссэн.	Практикт нийцүүлэх шаардлагатай.
9	“Баталгаажуулалтын арга”	Олон улсын болон Дэлхий амьтны эрүүл мэндийн байгууллагын шаардлагад нийүүлэх шаардлага үүссэн.	Практикт нийцүүлэх шаардлагатай.
10	“Үйлдвэрлэлийн зохистой дадал”	Олон улсын болон Дэлхий амьтны эрүүл мэндийн байгууллагын шаардлагад нийүүлэх шаардлага үүссэн.	Практикт нийцүүлэх шаардлагатай.
11	”дархлаажуулах бэлдмэл”	Олон улсын болон Дэлхий амьтны эрүүл мэндийн байгууллагын шаардлагад нийүүлэх шаардлага үүссэн.	Практикт нийцүүлэх шаардлагатай.

3.2. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйл. Эмийн зөвлөлийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн Сайдын 2017 оны А/49 дугаар баталсан “Малын эмийн салбар зөвлөлийн ажиллах дүрэм”-ийн дагуу малын эмийн зөвлөл үйл ажиллагаагаа явуулж ирсэн. Малын эмийн салбар зөвлөл нь холбогдох төрийн захиргааны болон хяналтын асуудал эрхэлсэн байгууллага, сургалт, эрдэм шинжилгээ, мэргэжлийн байгууллагын төлөөлөл оролцсон 9 –өөс доошгүй хүний бүрэлдэхүүнтэй. Хууль хэрэгжиж эхэлснээс хойш малын эмийн салбар зөвлөл нь дараах үүргийн дагуу үйл ажиллагаа явуулж ирсэн. Үүнд:

1. Эмийн үндэсний бодлогын асуудлаар санал, зөвлөмж боловсруулж холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллагаар хэлэлцүүлэх;
2. Эмийн талаар төрөөс баримтлах бодлогын хэрэгжилтэд дүгнэлт өгөх, түүнд оруулах нэмэлт өөрчлөлтийн талаар Эмийн үндэсний зөвлөлд санал, танилцуулга, зөвлөмж бэлтгэж өгөх;
3. Эм, биобэлдмэл, эмийн түүхий эдийг бүртгэх, өөрчлөлт оруулах асуудлыг эмийн үндэсний бодлогын хүрээнд шийдвэрлэх;
4. Мал эмнэлгийн зориулалтаар хэрэглэж буй эм, эмийн түүхий эдийн бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлэх, эмийн мэдээлэл, зар сурталчилгааны агуулгын асуудлаар хяналт тавих, мэргэжлийн дүгнэлт, зөвлөмж гаргах, энэ талаар нийтэд мэдээлэх;
5. Мал эмнэлгийн зайлшгүй шаардлагатай эмийн жагсаалтыг шинэчлэх, хэрэглээнд шаардагдах эмийн нэр төрөлд хяналт тавих, эмчилгээ, оношлогоонд олон улсын жишигт нийцсэн эм хэрэглэх асуудлаар зөвлөмж гаргах;
6. Мал эмнэлгийн зориулалтаар хэрэглэж буй эмийн лавлах товхимол гаргах,мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх;
7. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл үйлдвэрлэх, импортлох асуудлаар дүгнэлт, зөвлөмж гаргах;
8. Мал, амьтны биед дасах болон гаж нөлөө ихтэй эмийг хориглох, хязгаарлах асуудлаар дүгнэлт, зөвлөмж гаргах;
9. Эмийн чанар, аюулгүй байдал, хүн, мал, амьтны биед үзүүлж байгаа нөлөөллийн талаар гарсан санал, гомдлын дагуу тухайн эм, бэлдмэлийг шалгалт туршилтад хамруулах,дүгнэлт гаргаж, нийтэд мэдээлэх;
- 10.Эрх хэмжээний асуудлаар олон улсын байгууллагын үйл ажиллагаанд оролцох, хамтран ажиллах, туршлага солилцох, улс, орон нутгийн чанартай хуралд оролцох, зохион байгуулах.

Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хууль 2017 онд батлагдснаар малын эмийн салбар зөвлөлийн үйл ажиллагааг Мал эмнэлгийн ерөнхий газрын чиг үүрэгт харьяалагдаж “Малын эмийн салбар зөвлөлийн ажиллах журам”-ийг Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн Сайдын 2019 оны А/14 дугаар тушаалаар шигэчлэн баталж хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

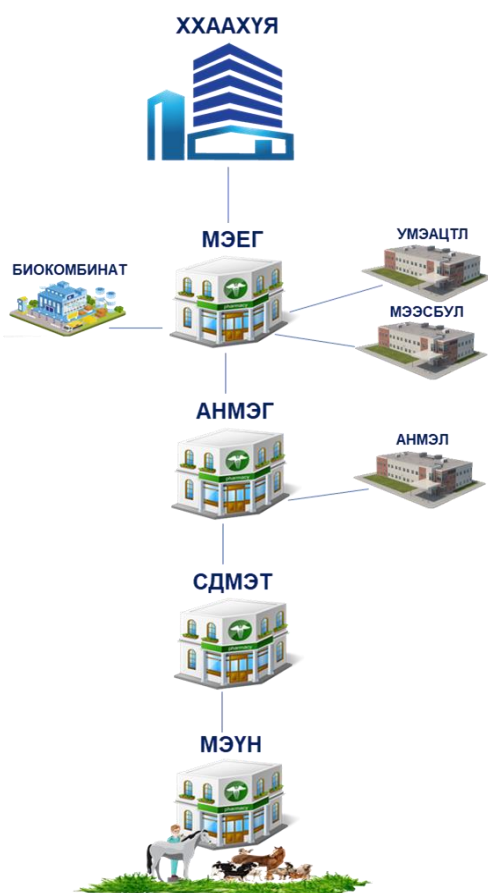
Хууль хэрэгжих хугацаанд 827 эм, вакцин, эмийн түүхий эдийг мал эмнэлгийн эмийн бүртгэлд бүртгэх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлсэн байна. /Хавсралт 2 үзүүлэв./

3.3. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, импорт, экспорт, худалдаа, түгээлт, хяналтын талаархи төрийн зохицуулалтын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Малын эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, импорт, экспорт, худалдаа, түгээлт, хяналттай холбоотой үйл ажиллагааг төрийн зүгээс нэгдсэн зохицуулалтыг дараах бүтэц, мэргэжлтийн байгууллагууд улсын хэмжээнд хэрэгжүүлж байна.

Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хуулийн 28.1-д зааснаар мал, амьтны эрүүл мэндийг хамгаалах тогтолцоо нь улсын хэмжээнд мал, амьтны эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, мал, амьтны эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, лаборатори, эрдэм шинжилгээ, үйлдвэрлэлийн байгууллага, аймаг, нийслэлд мал эмнэлгийн байгууллага, лаборатори, сум, дүүрэгт мал эмнэлгийн тасаг, лаборатори болон мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгжээс бүрдэнэ гэж заасан.

Хуулийн хэрэгжилтийг хангах зорилгоор УИХ болон Засгийн газраас дараах тогтоолыг баталсан. Үүнд:



✚ “Тогтоолын хавсралтад өөрчлөлт оруулах тухай” Монгол Улсын Их хурлын 2018 оны 05 сарын 30 өдрийн 41 дүгээр тогтоолоор Мал эмнэлгийн ерөнхий газрыг байгуулав.

✚ “Засгийн газрын агентлагийн талаар авах арга хэмжээний тухай” Засгийн газрын 2018 оны 6 дугаар сарын 20-ний өдрийн 186 дугаар тогтоолоор Мал эмнэлгийн ерөнхий газрын бүтэц, орон тоог батлав.

✚ “Хууль хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” Засгийн газрын 2018 оны 6 дугаар сарын 20-ний өдрийн 188 дугаар тогтоолоор Мал эмнэлгийн ерөнхий газрын харьяанд “Биокомбинат” улсын төсөвт үйлдвэрийн газар, “Мал эмнэлгийн эмийн сорилт, баталгаажуулалтын улсын лаборатори” улсын төсөвт үйлдвэрийн газрыг байгуулж, Улсын мал эмнэлэг, ариун цэврийн төв лаборатори” улсын төсөвт үйлдвэрийн газрыг ажиллуулахаар батлав.

✚ “Хууль хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” Засгийн газрын 2018 оны 8 дугаар сарын 22-ний өдрийн 267 дугаар тогтоолоор Аймаг, нийслэлийн Мал эмнэлгийн газар, сум, мал бүхий дүүрэгт Мал эмнэлгийн тасаг байгуулахаар батлав.

Мал эмнэлгийн боловсон хүчин: Мал сүргийн эрүүл мэндийг хамгаалах, мал аж ахуйн гаралтай хүнсний болон хүнсний бус түүхий эд бүтээгдэхүүний эрүүл ахуй, ариун цэврийг хангахад нийт 9 төрийн болон орон нутгийн мал эмнэлгийн байгууллага, 1 хувийн хэвшлийн байгууллагуудад нийт 3089 ажиллагсад ажиллаж байгаа бөгөөд үүнээс хувийн хэвшлийн нэгжүүдэд 1449 малын их, бага эмч ажиллаж байна.

Хүснэгт 7. Мал эмнэлгийн салбарын ажиллагсад:

№	Төрийн болон орон нутгийн байгууллагууд	Ажиллагсад
1	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	3
2	Мал эмнэлгийн ерөнхий газар	44

3	Аймаг, нийслэлийн газар, лаборатори	457
4	Биокомбинат ТӨААУҮГ	254
5	Сум, дүүргийн мал эмнэлгийн тасаг	674
6	Улсын мал эмнэлэг, ариун цэврийн төв лаборатори	52
7	Мал эмнэлгийн эмийн сорилт баталгаажуулалтын лаборатори	28
8	Мал эмнэлгийн биотехнологийн их сургууль	40
9	Мал эмнэлгийг хүрээлэн	88
10	Хувийн мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгж	1449
Нийт		3089

Эх сурвалж: Мал эмнэлгийн ерөнхий газар

Улсын хэмжээнд 2022 оны байдлаар 22 аймаг, нийслэлд Хувийн мал эмнэлгийн үйлчилгээний 1038 нэгжид 797 их, 426 бага эмч ажиллаж, малын эрүүл мэндийг хамгаалах арга хэмжээг гардан хэрэгжүүлж байна.

Хүснэгт 8. Хувийн хэвшлийн Мал эмнэлгийн нэгжийн ажиллагсад /2022 оны байдлаар/:

№	Аймгийн нэр	МЭҮН тоо	Ажиллаж буй эмчийн тоо		
			МЭҮН-д ажиллаж байгаа малын их эмч	МЭҮН-д ажиллаж байгаа малын бага эмч	Нийт малын эмчийн тоо
1	Архангай	41	44	40	84
2	Баян-Өлгий	61	10	51	61
3	Баянхонгор	49	46	41	87
4	Булган	55	48	14	62
5	Говь-Алтай	56	25	31	56
6	Говьсүмбэр	10	9	3	12
7	Дархан-Уул	11	9	4	13
8	Дорноговь	31	38	1	39
9	Дорнод	52	18	7	25
10	Дундговь	38	48	8	56
11	Завхан	51	38	26	64
12	Орхон	7	9	4	13
13	Өвөрхангай	48	37	12	49
14	Өмнөговь	36	30	9	39
15	Сүхбаатар	58	61	19	80
16	Сэлэнгэ	47	33	18	51
17	Төв	92	62	34	96
18	Увс	72	39	23	62
19	Ховд	44	27	17	44
20	Хөвсгөл	89	60	28	88
21	Хэнтий	74	81	28	109
22	Нийслэл	16	25	8	33
Дүн		1038	797	426	1223

Эх сурвалж: Мал эмнэлгийн ерөнхий газар

Хувийн мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгжийг ажлын ачааллыг тооцон үзэхэд нэг мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгжид 67.0 мянган толгой мал, нэг малын эмчид 44.2 мянган толгой мал тус тус ногдож байна.

Биокомбинат ХХК: Биокомбинат УТҮГ нь 1923 онд байгуулагдсан ба 1973 онд Унгар Улсын техник, эдийн засгийн тусламжтайгаар бүрэн шинэчлэлт хийгдэж малын халдварт болон гоц халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх вакцин, биобэлдмэл болон оношлогооны бэлдмэл үйлдвэрлэн ажиллаж байна.

Тус үйлдвэр нь дотоодын цэргээр хамгаалуулсан “Улсын онц чухал объект” бөгөөд нийт 12.8 га газрыг хамарсан газарт 37 объект, барилга байгууламж ашиглагдаж, нийтдээ 250 гаруй ажиллагсадтай үйл ажиллагаа явуулж байна. Биокомбинат үйлдвэр нь жилдээ улсын захиалга даалгавраар улсын төсвөөс

нийт 10.0-12.0 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт авч 44 нэр төрлийн 120,000-130,000 литр малын шингэн вакцин болон биобэлдмэл, 18.0-25.0 сая тун хатаасан вакцин, биобэлдмэл үйлдвэрлэдэг.

Улсын Мал Эмнэлэг Ариун Цэврийн Төв Лаборатори (УМЭАЦТЛ):

Тус лаборатори нь Монгол Улсын Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хууль болон Малын эрүүл мэндийн талаар талаар төрөөс баримтлах бодлого, чиглэлийг хэрэгжүүлэх, улсын хэмжээнд мал, амьтны элдэв өвчин, хордлогыг оношлох, гадаад, дотоодын зах зээлд борлуулах мал, амьтны гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүн болон хашаа байр, тэжээл, ус, хөрс, ургамалд ариун цэвэр, эрүүл ахуйн үзлэг, шинжилгээ хийж дүгнэлт гаргах, баталгаажуулан гэрчилгээ олгох, орон нутгийн мал эмнэлгийн шинжилгээний байгууллагуудыг арга зүйн удирдлагаар хангах зорилготой.

- Мал, амьтны гоц халдварт өвчнийг биоаюулгүй нөхцлийн дор оношлох, тандах, дүгнэлт гаргах, оношийг шаардлагатай үед олон улсын лавлагаа лабораториор баталгаажуулах;
- Мал, амьтны халдварт, паразиттах, халдваргүй өвчин, хордлогыг оношлох, тандан судлах, мал сүргийг эрүүлжсэний баталгаа гаргах, мал эмнэлгийн урьдчилан сэргийлэх ажлын үр дүнд лабораторийн аргаар хяналт тавих, малын өвчний гаралтад шалтгаалах гадаад орчны хүчин зүйлийг тогтоох, дүгнэлт гаргах
- Хөдөө аж ахуйн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнд эрүүл ахуй, ариун цэврийн магадлан шинжилгээ, мал, амьтны эд эрхтэн, тэжээл, үр тариа, хүнсний ногоо, жимс, ус, хөрс, ургамалд биохими, мөөгөнцөр, цацраг, хор судлал, эм, химийн бодисын үлдэгдлийн, бэлчээрийн ургамал, ус, өвс, тэжээл, малын байранд эрүүл ахуйн шинжилгээ хийж үзүүлэлтүүдийг тогтоох, чанарын үнэлгээ өгөх, баталгаажуулах;
- Малын өвчний гаралт, тархалт, онош, мал, амьтны гаралтай бүтээгдэхүүний эрүүл ахуйн үзүүлэлтийн талаар холбогдох байгууллагыг байнгын мэдээллээр хангах, мал, амьтны өвчин, хордлогоос сэргийлэх талаар олон нийтэд мэдээлэх, сэрэмжлүүлэх, мэргэжил арга зүйн зөвлөлгөө өгөх;
- Мал эмнэлгийн лаборатори, мал аж ахуйн бүтээгдэхүүний бэлтгэл, худалдаа, үйлдвэрлэлийн аж ахуйн дэргэдэх лабораторийн шинжлэгч нарт сургах, дадлагажуулах, арга зүйгээр хангах, нарийн мэргэжлийн чиглэлээр богино хугацааны дамжаа, семинар, зөвлөлгөөн зохион байгуулах;
- Эрхэлсэн асуудлаар хөрөнгө оруулалт хийх, шинжлэх ухаан, технологийн болон болон технологи нэвтрүүлэх төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх, мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгөх, судалгаа хийх, бүтээл хэвлүүлэх.

Тус лаборатори нь 2009 оноос хойш гоц халдварт өвчний оношлогоо тандалтын, халдварт, паразиттах өвчний оношлогоо тандалтын, хүнсний эрүүл ахуй үлдэгдлийн шинжилгээний, байгаль орчноос шалтгаалах өвчний оношлогоо-тандалтын, санхүү аж ахуйн гэсэн 5 тасагтай, нарийн мэргэжлийн 18 лабораторитой, шинжилгээ судалгаанд 386 төрлийн багаж төхөөрөмж, 640 нэрийн оношлуур, урвалж бодис, 450 нэрийн туслах хэрэглэгдэхүүнийг ашиглан, үндсэн үйл ажиллагааг явуулж байна.

УМЭАЦТЛ нь 1999, 2001, 2003, 2005, 2007, 2010, 2015, 2019 ондуудад олон улсын болон үндэсний стандартын байгууллагаар итгэмжлэгдсэн.

Мал, амьтны гаралтай хүнсний болон хүнсний бус түүхий эд бүтээгдэхүүний эрүүл ахуй ариун цэврийн баталгаажуулалт, мал эмнэлгийн оношлогоо, шинжилгээг УМЭАЦТЛ болон аймаг, нийслэлийн 22 лаборатори, аймаг, нийслэлийн томоохон зах, худалдааны төвийн 37, нийт 50 гаруй лабораториуд үйл ажиллагаа явуулж байна.

Малын эмийн үлдэгдлийн чиглэлээр Улсын мал эмнэлгийн ариун цэврийн төв лабораторит шинжилгээг олон улсад зөвшөөрөгдсөн арга зүйн дагуу хийж байна.

Зураг 4. Мал эмнэлгийн сүлжээ лабораториудын байршил:



Монгол улсын хэмжээнд экспортын болон олон хүн төвлөрсөн хот суурин газрын хэрэгцээний мал аж ахуйн гаралтай хүнсний бүтээгдэхүүнийн эрүүл ахуй, ариун цэвэр, эмийн болон химийн бодисын үлдэгдлийг хянах, шинжилгээ хийх үүргийг УМЭАЦТЛ, орон нутгийн мал эмнэлгийн лаборатори өвчний оношлогоо, эрүүл ахуй, ариун цэврийн баталгаажуулалтыг хариуцан ажиллаж байна.

УМЭАЦТЛ-д 2000 онд үлдэгдлийн шинжилгээний лаборатори, 2003 онд Олон улсын атомын энергийн агентлагийн төслөөр нянгийн өсөлтийг саатуулах, фермент холбоот эсрэг биеийн урвалаар малын эмийн үлдэгдлийг тодорхойлох, 2004 онд KOICA байгууллагаас авч хэрэгжүүлсэн “Мал эмнэлгийн эрүүл ахуйн лабораторийн шинжилгээний чадавхийг сайжруулах” төслийн хүрээнд өндөр мэдрэмжит шингэний хроматографи (HPLC) болон бусад багаж, тоног төхөөрөмж, эм урвалжаар хангагдаж, малын гаралтай бүтээгдэхүүнд үлдэгдэл илрүүлэх шинжилгээг тогтмол хийж байна.

Хүснэгт 9. УМЭАЦТЛ-ийн эмийн үлдэгдлийн шинжилгээний чадавхи:

№	Үлдэгдэл бодисын нэр	Түүхий эд, бүтээгдэхүүн	Арга зүй
1	Нянгийн эсрэг бодисын үлдэгдэл	Сүү	Таван хавтангийн арга
		Эд эрхтэн, засаг, өндгөн дэх	Зургаан хавтангийн арга
2	Сульфаметазин үлдэгдэл	Сүү, бөөр, маханд	Тоон шинжилгээний өрсөлдөөнт ЭЛИЗА
3	Хлорамфеникол	Шээс, сүү, хуурай сүү, өндөг, эд, мах, самхорхой, засаг, ийлдэс, бал, тэжээлд	Тоон шинжилгээний өрсөлдөөнт ЭЛИЗА
4	Тетрациклин	Сүү, мах, зөгийн баланд	Тоон шинжилгээний өрсөлдөөнт ЭЛИЗА
5	Ивермектин	Шээс, ийлдэс, эд, сүүнд	Тоон шинжилгээний өрсөлдөөнт ЭЛИЗА
6	фуразолидон	Загас, сам хорхой, тэжээл, мах /үхэр, тахиа, гахай/, өндөг, бал, сүү, ийлдэс, шээсэнд	Тоон шинжилгээний өрсөлдөөнт ЭЛИЗА
7	стрептомицин	Тэжээл, бал, бөөр, элэг, мах, /үхэр, тахиа, гахай/, сүү, ийлдэс, шээсэнд	Тоон шинжилгээний өрсөлдөөнт ЭЛИЗА
8	Глютен	Сүү, хуурай сүү, улаан буудайнд	Шууд болон өрсөлдөөнт ЭЛИЗА
9	Меламин	Малын тэжээлд	Шууд болон өрсөлдөөнт ЭЛИЗА
10	Тетрациклин /окситетрациклин, тетрациклин, хлортетрациклин/	Эд, мах, өндгөнд	Шингэний хроматограф
11	Бензимидазол /тиабендазол, мебендазол, флюбендазол, албендазол, фенбендазол/	Эд, маханд	Шингэний хроматограф

12	Сульфоналамидууд /сульфеметазин, сульфамеразин, сульфамонотоксин, сульфахинолин/	Эд, мах, сүү, өндгөнд	Шингэний хроматограф
13	Хлорафенокол	Эд, маханд	Шингэний хроматограф
14	Авермектины үлдэгдэл	Элгэнд	Шингэний хроматограф
15	Моксидектины үлдэгдэл		
16	Хлорамфеникол болон бусад антибиотик пестицидийн үлдэгдлийн баталгаажуулалт		Хийн хроматограф / массспектрометр

Эх сурвалж: УМЭАЦТЛ

Мал эмнэлгийн эмийн сорилт баталгаажуулалтын улсын лаборатори (МЭЭСБУЛ): Монгол улсад үйлдвэрлэгдэж, импортлогдож, шинээр зохион бүтээгдэж буй мал амьтны гоц халдварт, халдварт, паразиттах болон халдваргүй өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эмчлэх, оношлох эм, биобэлдмэл, эмийн түүхий эдэд хими, биологи, вирусологи, бактериологи, паразитологийн сорилт шинжилгээ хийж, сорилтын дүн, баталгаажуулалтын дүгнэлт, тохирлын гэрчилгээ олгох эрх бүхий нарийн мэргэжлийн байгууллага юм.

Лабораторийн зорилго нь мал эмнэлгийн зориулалтаар үйлдвэрлэгдэж, импортлогдож, зохион бүтээгдэж буй эм, биобэлдмэл, эмийн түүхий эдэд чанарын шалгалт хийх, мал эмнэлгийг чанартай баталгаатай эм, биобэлдмэлээр хангах төрийн бодлогыг дэмжихэд оршино.

Лабораторийн үндсэн чиг үүрэг:

- ✚ Төрөөс эмийн талаар баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлж Монгол улсын мал эмнэлгийн ажил үйлчилгээг фармакопейн шаардлага хангасан, эм, биобэлдмэлээр тасралтгүй хангахад дэмжлэг үзүүлэх;
- ✚ Малын эмийн салбарын бодлогыг хэрэгжүүлэхэд нарийн мэргэжлийн үйлчилгээ үзүүлэх;
- ✚ Малын эмийн шалгалтанд чанарын удирлагын тогтолцоог нэвтрүүлэх, хэрэгжүүлэх;
- ✚ Шинээр зохион бүтээгдэж байгаа болон нийлүүлэгдэж буй эм, биобэлдмэлийн чанар аюулгүй байдал, стандартын төсөлд санал оруулах.

Лабораторийн Баталгаажуулалтын алба болон Сорилтын лаборатори нь анх 2004 онд MNS ISO/IEC 17025 болон MNS ISO/IEC 17065 стандартын дагуу шалгуулж итгэмжлэгдэж лабораторийн эрх авсан бөгөөд 2007 болон 2009, 2017 онуудад дахин итгэмжлэгдэж итгэмжлэлийн хүрээний тодорхойлолтын дагуу малын эм, биобэлдмэл, эмийн түүхий эдэд сорилт, баталгаажуулалт гүйцэтгэж байна.

Олон улсын фармакопей-8 боть, Монгол улсын фармакопей-2 боть /185 өгүүлэл/, 60 Монгол улсын стандарт, Дагалдах НТББ-ийн хүрээнд шинжилгээ, баталгаажуулалтыг явуулж байна.

Мал Эмнэлгийн Хүрээлэн (МЭХ): Мал эмнэлгийн хүрээлэн нь Монгол улсын мал эмнэлгийн шинжлэх ухааны цорын ганц байгууллагын хувьд мал, амьтны гоц халдварт, халдварт, паразиттах болон халдваргүй өвчнүүдийн оношлогоо, эмчилгээ, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг шинжлэх ухааны үндэстэй боловсруулах, үндэсний технологи бүхий шинэ эм, биобэлдмэл зохион бүтээх, мал эмнэлгийн арга хэмжээг боловсронгуй болгох, шинэ технологи, арга, аргачлал боловсруулах, үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх замаар мал сүргийг эрүүлжүүлэх зорилгын хүрээнд онолын болон хавсарга судалгааны ажил гүйцэтгэж ирлээ.

Одоо тус хүрээлэн нь Халдварт өвчин, дархлаа судлал, Вирус судлал, Эрүүл ахуй, ариун цэвэр, Эмгэг судлал, Молекул генетикийн лаборатори, Хачиг, шавж, эгэл биетэн судлал, Гельминт судлалын лаборатори, Малын бодис солилцоо, биохимийн лаборатори, Үржлийн эмгэг, даавар судлалын лаборатори, Төлийн физиологи, эмгэг судлалын лаборатори, Эм, хор судлалын лаборатори гэсэн нийт 11 лаборатори, Захиргаа, аж ахуйн нэгж, туршлагын жижиг амьтны Вивар, Биобэлдмэлийн цех, туслах аж ахуй бүхий бүтэцтэйгээр ажиллаж байна.

МЭХ-гийн ойрын ирээдүйн зорилт нь өөрийн орны мал эмнэлгийн эрдэм шинжилгээний толгойлогч байгууллагын хувьд ойрын ирээдүйн зорилт чиглэлийг дараах байдлаар тодорхойлсон байна:

- ✚ Мал эмнэлгийн эрдэм судлалын ажлын арга зүйг дэлхийн хөгжилтэй орнуудын мал эмнэлгийн байгууллагын түвшинд хүрэхэд чиглүүлэх;

- ✚ Тус орны мал эмнэлгийн шинжлэх ухааны өнөөгийн хүрсэн төвшинг цааш нь улам гүнзгийрүүлэн тэргүүний хөгжилтэй орнуудын ижил төстэй байгууллагуудтай гадаад харилцаагаа өргөтгөх;
- ✚ Биотехнологийн орчин үеийн шинэ шинэ ололтод тулгуурлан молекул биологийн судалгааг эрчимтэй явуулж, зарим өвчнийг найдвартай сэргийлэх амьд болон мутант рекомбинант вакцин, пробиотик бэлдмэл ELISA-оношлогооны дан язгуурт өвөрмөц эсрэгтөрөгч, конъюгатууд, цаашилбал полимеразын гинжин урвалын праймер, дан язгуурт эсийн эсрэгбием зэргийг эх орондоо бэлтгэх технологи боловсруулж, үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх талаар тус хүрээлэнгийн ажилтнуудын оюуны хүчийг чиглүүлэх;
- ✚ Эсийн физиологи, эмгэг физиологийн in vivo, in vitro судалгааны орчин үеийн арга зүйг ашиглан төрөл бүрийн өвчний эмгэг жамыг нарийвчлан судлах боломжийг бүрдүүлэх;
- ✚ Эрдэм шинжилгээний ажлыг оновчтой төлөвлөх арга зүйн түвшинг байнга дээшлүүлэх, бүтээлийн онол, практикийн ач холбогдол, чанар өгөөжийг дээшлүүлэхийн тулд хүрээлэнгийн эрдмийн зөвлөлөөс тавих хяналт шаардлагыг эрс өндөржүүлэхэд онцгой анхаарах;
- ✚ Тус хүрээлэнгээс сонгомол аргаар эртэмтэдийн зохион бүтээсэн вакцин ийлдэс, оношлуур ургамал амьтны гаралтай эм бэлдмэлийн идэвхит чанарыг дээшлүүлэхийн зэрэгцээ ДНХ-ийн эрлийзжүүлэг, генийн инженерчлэл, ген шилжүүлэн суулгах, эд зохицлын иж бүрдэл, цагаан эсийн гадаргуугийн ялгарлын кластер, идэвхжүүлсэн эсүүдийн шүүрэл болох интерлейкинүүд болон интерферон зэргийг ашиглан бактери болон вирусийн эсрэг үүсэх дархлалыг идэвхжүүлэх;
- ✚ Малын үржин төлжих чадавхийг дээшлүүлэх халдваргүй өвчин эмчлэн сэргийлэх зориулалтаар биологийн гаралтай эм бэлдмэлийн технологийн шийдлийг боловсронгуй болгох, шинээр зохион бүтээх, нэгэнт бий болсон технологийг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэхэд ихээхэн анхаарал тавьж ажиллах.

Аймаг, нийслэлийн мал эмнэлгийн лаборатори (МЭЛ) нь мал, амьтаны өвчнийг лабораторийн аргаар оношлох, тандан судлах болон мал, амьтны гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнд ариун цэврийн шинжилгээ хийж дүн, дүгнэлт гаргах үүрэгтэй.

Иймд Мал, амьтны эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, Мал, амьтны эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага болон мал эмнэлгийн эм зүйн үйл ажиллагаанд оролцогч хуулийн этгээдийн чиг үүргийн зохицуулалтгүй байна.

3.4. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйл. Тусгай зөвшөөрлийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийг мөрдөж байсан бөгөөд энэ хуулийг 2022 оны 06 дугаар сарын 17-ны өдөр баталсан зөвшөөрлийн тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэнхүчингүй болсонд тооцно. энэ хуулийг 2022 оны 06 дугаар сарын 17-ны өдөр баталсан Зөвшөөрлийн тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн хүчингүй болсонд тооцсон.

Зөвшөөрлийн тухай хуульд Хүнс, хөдөө аж ахуйн чиглэлээр дараах тусгай зөвшөөрөл олгохоор заасан. Үүнд:

1. тамхины ургамал тарих, тамхи үйлдвэрлэх;
2. сүүн бүтээгдэхүүнээр нэрсэн шимийн архианаас бусад согтууруулах ундаа үйлдвэрлэх;
3. таримал ургамлын үр үйлдвэрлэх;
4. **малын эм, эмнэлгийн хэрэгслийг үйлдвэрлэх, импортлох;**
5. ургамал хамгаалахад ашиглах бодисыг импортлох, борлуулах;
6. шинээр малын үүлдэр, омог бий болгох, үр, өндгөн эс, хөврөлийг үйлдвэрлэх, үйлчилгээнд нэвтрүүлэх, бичил биетнийг өсгөвөрлөх, мал, үржүүлгийн бүтээгдэхүүн гадаадад гаргах, гадаадаас сайжруулагч мал, амьтан авах;

Хуулийн 8.1 дугаар зүйлийн 12.2 хэсэгт “Малын эм, эмнэлгийн хэрэгсэл үйлдвэрлэх, импортлох тусгай зөвшөөрлийг хөдөө аж ахуйн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага олгоно.” гэж заасны дагуу тусгай зөвшөөрлийг олгож байна.

Мөн хуулийн 8.1 дүгээр зүйлийн 11.4 дахь хэсэгт “мал, амьтны тэжээлийн нэмэлт, эм, эмнэлгийн хэрэгсэл импортлох, экспортлох” энгийн зөвшөөрлийг Мал, амьтны эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага олгохоор заасан.

Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хууль батлагдан мөрдөгдөж эхэлснээс хойш 110 аж ахуй нэгж малын эм, эмнэлгийн хэрэгсэл импортлох тусгай зөвшөөрлийг байгууллага, аж ахуй нэгжид олгосон байна. Өнөөдрийн байдлаар нийт 91 байгууллага, аж ахуй нэгж эм, эмнэлгийн хэрэгсэл ханган нийлүүлэх, 7 байгууллага, аж ахуй нэгж эм үйлдвэрлэх тусгай зөвшөөрлийг холбогдох хуульд заасаны дагуу олгосон байна. (Хавсралт 1-д үзүүлэв)

3.5. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйл. Эм барих үйл ажиллагаа эрхлэх хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Эм барих үйл ажиллагаа эрхлэх үйл ажиллагааг мал эмнэлгийн Хувийн хэвшлийн мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгж Малын эмийн санд ажиллаж буй итгэмжлэл бүхий малын их эмч гүйцэтгэж байна. Улсын хэмжээнд 22 аймаг, нийслэл, 330 сум 6 дүүршийн Хувийн мал эмнэлгийн үйлчилгээний 1038 нэгжид 1223 их эмч хэрэгжүүлж байна.

Нийслэлд 49 эмийн сан, аймаг, нийслэлд 37, нийт улсын хэмжээнд 86 эмийн сан үйл ажиллагаа явуулж байна.

Вакцины 90 хувийг дотоодын үйлдвэрлэлээр, бусад эм, нян, шимэгчийн эсэрэг бэлдмэлийг 100 хувь импортоор худалдан хэрэглэж байна.

3.6. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйл. Эм хангамжийн байгууллага хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Түүнчлэн малын эм, эмнэлгийн хэрэгсэл ханган нийлүүлэх 91, үйлдвэрлэгч 6 аж ахуй нэгж, байгууллага, 60 малын эмийн сан ажиллаж байна. (Хавсралт 1-д үзүүлэв)

3.7. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйл. Эм хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагааны зарчим, нийтлэг үүрэг хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Эм хангамжийн байгууллага нь үйл ажиллагаандаа эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн, чанарын баталгаатай эм, эмнэлгийн хэрэгслээр мал эмнэлгийн байгууллагыг жигд хангах зарчмыг баримтлан ажиллаж ирсэн.

Мал, амьтны эм, эмнэлгийн хэрэгсэл ханган нийлүүлэх 91 аж ахуй нэгж, байгууллага ажиллаж байна. (Хавсралт 1-д үзүүлэв)

3.8. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйл. Эм хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хориглох зүйлийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Хүснэгт 10. Эм хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагаанд дараахь зүйлийг хориглоно:

Хуулийн заалт	Хэрэгжилт
11.1.1.энэ хуулийн 7 дугаар зүйлд заасан тусгай зөвшөөрөлгүйгээр эм, эмнэлгийн хэрэгсэл үйлдвэрлэх, импортлох, худалдах;	Малын эм, эмнэлгийн хэрэгсэл ханган нийлүүлэх 91, үйлдвэрлэгч 6 аж ахуй нэгж, байгууллага холбогдох хуулийн дагуу тусгай зөвшөөрөл авч ажиллаж байна.
11.1.2.Монгол Улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдээгүй, чанарын баталгаажуулалтгүй, хэрэглэх хүчинтэй хугацаа дууссан эм, эмнэлгийн хэрэгслээр үйлчлэх;	Улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдээгүй, чанарын баталгаажуулалтгүй эмийг хилийн боомт бүхий аймгуудын иргэд, малчид оруулах асуудал Мэргэжлийн хяналтын байгууллагаах тогтоогдож байсан. Тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуй нэгжүүдэд зөрчил гарч байгаагүй болно.
11.1.3.эм, эмнэлгийн хэрэгслийг эм хангамжийн байгууллагаас бусад эх үүсвэрээс авах;	Зөрчил гарч байгаагүй болно.
11.1.4.эм барих зөвшөөрөлгүй этгээдийг эм найруулах, бэлтгэх, шалгах, олгох үйл ажиллагаанд оролцуулах;	Зөрчил гарч байгаагүй болно.
11.1.5.эм, эмнэлгийн хэрэгсэл ханган нийлүүлэх байгууллага иргэдэд эм, эмнэлгийн хэрэгсэл худалдах;	Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл ханган нийлүүлэх байгууллага иргэдэд эм, худалдах зөрчил гардаг. Ялангуяа малчдад худалдах зөрчил их гардаг.
11.1.6.ашиг, орлогоо нэмэгдүүлэх зорилгоор эмчийг эм, эмнэлгийн хэрэгсэл худалдах, үр дүнгээр нь урамшуулах буюу түүнтэй адилтгах үйл ажиллагаанд оролцуулах;	

11.1.7.хуурамч эм үйлдвэрлэх, импортлох, худалдах.	БНХАУ-тай хил залгаа Дорнод, Сүхбаатар аймгуудад улсыг бүртгэлд бүртгэгдээгүй эм, биобэлдмэлийг оруулж ирэх зөрчил гарч байгаагүй болно.
--	--

Хүснэгт 11. Эмнэлгийн үйл ажиллагаанд дараахь зүйлийг хориглоно:

Хуулийн заалт	Хэрэгжилт
11.2.1.эм барих эрхгүй мэргэжилтнээр эм барих үйл ажиллагаа эрхлүүлэх;	Зөрчил гарч байгаагүй болно.
11.2.2.эмийн хадгалалт, хамгаалалтын журам зөрчих.	Сум, дүүрэг мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгжүүд зөрчил их гардаг.
11.3.Зориулалтын бус газар эм, эмнэлгийн хэрэгсэл хадгалах, худалдахыг хориглоно.	

3.9. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн үйлдвэрлэл эрхлэхэд тавих шаардлагын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Мал, амьтны эм, эмнэлгийн хэрэгслийн үйлдвэрлэл эрхлэхэд тавигдах үндсэн шаардлагыг үйлдвэрлэл эрхлэх 6 аж ахуй нэгж байгууллагуудад хангуулж байна.

“Мал, амьтны эм, эмнэлгийн хэрэгслийг ханган нийлүүлэх байгууллагад тавих шаардлага” MNS 6461:2020 стандартыг стандарт хэмжил зүйн газрын 2020 оны 02 дугаар сарын 21-ний А/44 дугаар тушаалаар батлан, энэхүү стандартаар мал эмнэлгийн бусад эм хангамжийн байгууллагуудыг стандартад нийцсэн, чанарын баталгаатай, байгаль орчин, хүн, мал, амьтанд аюулгүй мал, амьтны эм, тэжээлийн нэмэлт, эмнэлгийн хэрэгслээр тасралтгүй, хүртээмжтэй, жигд хангах үйл ажиллагаанд мөрдөх ерөнхий шаардлагуудыг тогтооно. Энэхүү стандартыг мал, амьтны эм, эмнэлгийн хэрэгсэл ханган нийлүүлэх /цаашид МАЭЭХНБ/ үйл ажиллагаа эрхлэх, тусгай зөвшөөрөл олгох, байгууллагын үйл ажиллагаанд үнэлгээ өгөх, дүгнэлт гаргахад мөрдүүлэн ажиллаж байна.

3.10. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйл. Эмийн санд эм найруулахын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Малын эмийн сангийн үйл ажиллагаа эрхэлж буй эмийн сангуудад малын эмчийн жорын дагуу эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн үндсэн түүхий эд, чанарын шаардлага хангасан туслах түүхий эдийг ашиглан эмийн санд эм найруулах үйл ажиллагаа хийгддэггүй. Нийт эмийн 90 гаруй хувийг импортоор худалдан авдаг болно.

“Мал, амьтны эмийн санд тавих ерөнхий шаардлага” MNS 5545:2020 стандартыг стандарт хэмжил зүйн газрын 2020 оны 02 дугаар сарын 21-ний А/44 дугаар тушаалаар батлуулан, энэхүү стандартаар мал эмнэлгийн байгууллага болон малчин, мал бүхий иргэдийг чанарын баталгаатай, эмчилгээний идэвхтэй, аюулгүй эм, тэжээлийн нэмэлт, эмнэлгийн хэрэгслээр тасралтгүй, жигд, хүртээмжтэй хангах, эмзүйн тусламж үйлчилгээ үзүүлэх мэргэжлийн байгууллага болон мэргэжилтэнд тавигдах шаардлагыг тогтоон. хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

3.11. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэхийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэх хилийн боомт, улсын хилээр нэвтрүүлэхээр чиг үүргийг Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар, Гаалийн ерөнхий газар хэрэгжүүлж байна.

Монгол Улсын Засгийн газрын “Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэх хилийн боомтыг тогтоох тухай” 2011 оны 73 дугаар тогтоолоор Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг Чингис хаан, Сүхбаатар, Алтанбулаг, Замын-Үүд, Гашуунсухайт, Ханги боомтоор нэвтрүүлж байхаар тогтоосон.

3.12. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл импортлох, экспортлохын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын тушаал 2010 оны 09 дүгээр сарын 10-ны өдрийн А/212 дугаар тушаалаар "Мал эмнэлгийн зориулалттай эм, эмнэлгийн хэрэгсэл импортлох лиценз олгох журам"-ыг батлуулан, Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт Мал эмнэлгийн зориулалттай эм, биобэлдмэл (вакцин, ийлдэс, оношлуур) эмийн түүхий эд, эмнэлгийн хэрэгсэл, ариутгал, халдваргүйжүүлэх бодисийг импортлох лиценз олгох хэрэгжилтийг зохион байгуулж байна.

Мал эмнэлгийн зориулалттай эм, эмнэлгийн хэрэгсэл импортлох лиценз олгоход дараах шаардлагыг хангасан аж ахуй нэгж, байгууллагуудад олгож байна. Үүнд:

- ✚ Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг импортлох байгууллага нь “Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай” хуулийн 15.11.4 дэх заалтын дагуу төрийн захиргааны төв байгууллагаас малын эм, эмнэлгийн хэрэгсэл импортлох тусгай зөвшөөрөлтэй байна.
- ✚ Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг импортлохыг хүссэн эм ханган нийлүүлэх байгууллага нь дараахь бичиг баримтыг бүрдүүлсэн байна.
 - хуулийн этгээдийн аж ахуйн нэгжийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээний нотариатаар баталгаажуулсан хуулбар
 - эм, эмнэлгийн хэрэгслийг импортлох үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээний хуулбар
 - импортлогчийн гадаадын эм, эмнэлгийн хэрэгсэл ханган нийлүүлэгч байгууллагатай байгуулсан худалдааны гэрээ, итгэмжлэл эсвэл албан ёсны төлөөлөл болохыг нотлох баримт,
 - эмийн улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн гэрчилгээний хуулбар, /эмнэлгийн хэрэгсэл, оношлуурд хамаарахгүй/
 - эм, эмийн түүхий эд бүтээгдэхүүний гарал үүсэл, чанарын сертификат, тохирлын гэрчилгээ
 - экспортлогч орны эмийн цувралын чанарын баталгаажилт
 - эмнэлгийн хэрэгсэл, оношлуур, багаж, тоног төхөөрөмжийн олон улсын болон тухайн орны чанар баталгаажилтын болон гарал үүслийн гэрчилгээ, хэрэглэх заавар
 - үйлдвэрлэгч эсвэл нийлүүлэгчийн / GMP, ISO / олон улсын чанар стандартын шаардлага хангасан гэрчилгээ
- ✚ Эм, биобэлдмэл импортлох үед:
 - а) ачаа, тээврийн баримтын гаальд бүртгэгдсэн эх хувь (AWB)
 - б) баглаа, боодлын дэлгэрэнгүй бүртгэл, нэхэмжлэлийн хуулбар
 - с) үйлдвэрлэгчээс олгосон сертификат

Мал эмнэлгийн зориулалттай эм, эмнэлгийн хэрэгсэл импортлох лицензийг дунджаар сард 4 аж ахуй нэгж, жилдээ 48 лицензийг олгож байна.

3.13. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүнийг худалдах үйл ажиллагааны хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Хувийн хэвшлийн мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгж, малын эмийн сангуудад ажиллаж буй малын эмч нь эм хангамжийн байгууллагаас авсан малын эм, эмнэлгийн хэрэгслээр мал, амьтан бүхий иргэнд үйлчилж байна.

Малын эмийн санд малын эмийг жоргүйгээр олгох зөрчил ихээр гарч байна. Жороор олгох эмийн зохицуулалт хэрэгжихгүй байна. Тухайлбал: жороор олгох эмийг жоргүйгээр, мал, амьтны зориулалттай эм, эмнэлгийн хэрэгслийг хүнд хэрэглэхээр олгох зэрэг болно. Жор бичилтийн журам, стандарт боловсрогдож батлагдаагүй.

3.14. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйл.Эмийн хаяглалт, тэмдэглэгээний хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Мал эмнэлгийн зориулалттай эм, биобэлдмэл (вакцин, ийлдэс, оношлуур) эмийн түүхий эд, эмнэлгийн хэрэгсэл, ариутгал, халдваргүйжүүлэх бодисийг хуульд заасан эмийн сав, баглаа боодол дээрх хаяглалт, тэмдэглэгээг мөрдүүлэн ажиллаж байна.

- ✚ эмийн худалдааны болон олон улсын нэр, хэлбэр;
- ✚ тун, хэмжээ, тоо ширхэг;
- ✚ үйлдвэрлэгчийн нэр;
- ✚ цувралын дугаар;
- ✚ хэрэглэх арга;
- ✚ үйлдвэрлэсэн он, сар, өдөр, хүчинтэй хугацаа;
- ✚ олгох нөхцөл;
- ✚ хадгалах нөхцөл;
- ✚ Монгол Улсын эмийн бүртгэлийн дугаар.
- ✚ Мал, амьтны эм гэж бүртгэгдсэн эмийн савлалт дээр "Мал, амьтанд зориулсан"гэсэн бичээс байна.

Тухайлбал: Биокомбинат ХХК-аас үйлдвэрлэж буй 50 гаруй нэрийн мал эмнэлгийн зориулалттай нийт 10.0-12.0 тэрбум төгрөгний үнэ бүхий 44 нэр төрлийн 120,000-130,000 литр малын шингэн вакцин болон биобэлдмэл, 18.0-25.0 сая тун хатаасан вакцин, биобэлдмэл, малын эмийн улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн 589 нэрийн эмийн хаяглалт, тэмдэглэгээг шаардлагад нийцүүлсэн.

3.15. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 19, 20, 21 дүгээр зүйл.Шинэ эмийг хэрэглээнд гаргах, Эмнэлзүйн өмнөх судалгаа, Эмнэлзүйн туршилт, ын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Мал эмнэлгийн хүрээлэн нь Монгол улсын мал эмнэлгийн шинжлэх ухааны цорын ганц байгууллагын хувьд мал, амьтны гоц халдварт, халдварт, паразиттах болон халдваргүй өвчнүүдийн оношлогоо, эмчилгээ, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг шинжлэх ухааны үндэстэй боловсруулах, үндэсний технологи бүхий шинэ эм, биобэлдмэл зохион бүтээх, мал эмнэлгийн арга хэмжээг боловсронгуй болгох, шинэ технологи, арга, аргачлал боловсруулах, үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх замаар мал сүргийг эрүүлжүүлэх зорилгын хүрээнд онолын болон хавсарга судалгааны ажил гүйцэтгэж байна.

Хууль хэрэгжснээс хойших хугацаанд сүүлийн 8 жилийн хугацаанд Шинжлэх ухаан технологийн 15 төсөл, Инновацийн 17 төсөл, Цөм технологийн 1 төслийг хэрэгжүүлж, 18 Вакцин оношлуурын технологи, 44 Эм, биобэлдмэлийн технологи, 38 Патент тус тус шинээр гаргасан байна.

✚ “Сүүний магадлан шинжилгээний цомог, меламина илрүүлэх аргачлал” дэд сэдэвт бүтээгдэхүүн:

- Сүүний магадлан шинжилгээний цомог
- Махны магадлан шинжилгээний цомог,

✚ “Эрдэст элементийн дутагдлаас үүсдэг малын эндемик өвчнийг оношлох, эмчлэх, сэргийлэх эм бэлдмэлийн технологи” дэд сэдэвт бүтээгдэхүүн:

- Тамир бэлдмэл
- Эрдэст нэмэгдэл тэжээл
- Купрад Б
- Иодын тест
- Калдимаг Г

✚ “Пробиотик бэлдмэлийн туршилт, үйлдвэрлэл, нийлүүлэлт” дэд сэдэвт бүтээгдэхүүн:

- Тэжээлийн нэмэлт “Лактобактерин стх” пробиотик
- Тэжээлийн нэмэлт “Целлюлолит” бэлдмэл
- Пробиотик
- Лакто-паст
- Бифидо-лакт

✚ “Малын ороог идэвхжүүлэх, олон өндгөн эс гадагшлуулах амьтны гаралтай дааврын болон эдийн бэлдмэлийн технологи” дэд сэдэвт бүтээгдэхүүн:

- Хээлтэй гүүний ийлдэс
- Неогистол-1
- Неогистол-2
- Пептидол бэлдмэл
- Овариопептид бэлдмэл

✚ “Нөхөн үржихүйн эмгэгээс сэргийлэх, эмчлэх эм бэлдмэлийн технологи” дэд сэдэвт бүтээгдэхүүн:

- Амин дэм-эрдэс-уургийн хосолмол бэлдмэл
- Амин дэм-эрдэс-уургийн зэхмэл
- Мал тэнхрүүлэх бэлдмэл -1
- Хаг унагаах бэлдмэл
- Шар буурцгийн бэлдмэл

✚ “Мал, амьтны хордлогыг эмчлэх, сэргийлэх эм, бэлдмэлийн технологи” дэд сэдэвт бүтээгдэхүүн:

- Карбитин бэлдмэл
- Полинат (хтс-3) бэлдмэл
- Кремкол бэлдмэл
- Чемшир бэлдмэл

✚ Биобэлдмэлийн бүтээгдэхүүн:

“Акритракт” бэлдмэл, “Цармон” нэмэгдэл тэжээлийг үйлдвэрлэн нийлүүлэх” 2011-2013.

“Малын халдварт өвчний оноилуур, праймер, эмчлэх сэргийлэх шинэ эмийн үйлдвэрлэл” 2012-2013.

“Адууны салмонеллёзыг оноилох түргэвчилсэн оноилуурыг шинэ технологи” 2012-2014.

“Малын савны үрэвсэл, өндгөвчийн эмгэгээс сэргийлэх, ашиг шимийг нэмэгдүүлэх бэлдмэлийн үйлдвэрлэл” 2012-2014.

“Гахайн салмонеллёз өвчнийг оноилох оноилуур, урьдчилан сэргийлэх вакцин үйлдвэрлэл” 2013-2015

Гүүний вирус (Герпес-I)-т хээл хаялтаас сэргийлэх эсийн өсгөвөрт амьд вакцины үйлдвэрлэл 2013-2015.6.

“Экспортын зориулалттай, уураг агуулсан хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүн” 2014.6-2015.12

“Малын гадар, дотор паразитын эсрэг үйлчилгээтэй арьсанд дусааж хэрэглэх “Монпоур” бэлдмэлийг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх” төсөл. 2014-2015.

“Мал эмнэлэг, мал аж ахуйн салбарт ашиглах микробиологийн бэлдмэлийн үйлдвэрлэл, хэрэглээг бий болгох” 2014-2016.

“Малын шинэ эмийн үйлдвэрлэл” 2015-2016.

“Монгаструм бэлдмэлийг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх” 2016-2018.

“Нэг дамжлагаар импортыг орлох байгалийн гаралтай гурван төрлийн бэлдмэл үйлдвэрлэх нь” 2016-2018.

“Одой далан түрүүнээс гаралтай “2С” бэлдмэлийг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх нь” ИТ. 2017-2018.



✚ Шинээр гаргасан малын өвчний оноилуурууд

Үхрийн шүлхийг шууд бус фермент холбоот эсрэг биенийн урвалаар оноилох цомог
B. anthracis-ийн эсрэг бием илрүүлэх рекомбинант оноилуур (МЭХ)

Галзуу өвчний түргэн оноилуур (МЭХ)

Үхрийн лейкоз оноилох нэвчин тунадасжуулах урвалын цомог

Адууны нийлүүлгийн өвчний түргэн тест (МЭХ)

Адууны ямыг оноилох шууд иммунофлуоресцент урвалын ийлдэс

Үхрийн цусан халдварыг оноилох флуоресцент ийлдэс

Малын бруцеллёзыг оноилох нэвчин тундасжих урвалын эсрэгтөрөгч

Үхрийн бруцеллёзыг оноилох шууд бус фермент холбоот урвалын цомог

Гахайн салмонеллёзыг оноилох нэвчин тунадасжих урвалын Полисахаридын эсрэгтөрөгч

Гахайн салмонеллёзыг оноилох наалдуулах урвалын эсрэгтөрөгч



✚ Үйлдвэрлэлд нэвтрүүлсэн оношлуурууд:

1	Гахайн сальмонеллэз оношлох Нэвчин тундасжих урвалын эсрэгтөрөгч MNS -5439 : 2005, Хяналтын эерэг ийлдэс MNS -5440 : 2005	цомог	тун	450	400
2	Ям өвчин оношлох Шууд иммунофлуоресцент урвалын флуоресцент ийлдэс	цомог	тун	2,500	380
3	Цусан халдварыг оношлох Шууд иммунофлуоресцент урвалын ийлдэс	цомог	тун	2,500	400
4	Үхрийн лейкоз оношлох НТУ-ын цомог	цомог	тун	450	1000
5	Адууны бабезиозын үүсгэгч T. equi-ийн оношлох ФХЭБУ -ын цомог MNS 6174:2010	цомог	тун	5,000	575
6	Адууны бабезиозын үүсгэгч B. caballi-ийг оношлох ФХЭБУ-ын цомог MNS 6175:2010	цомог	тун	5,000	675
7	Нийлүүлгийн өвчний үүсгэгч T.equiperdum-ийн эсрэг үүсэх эсрэг бием илрүүлэх түргэн оношлуур (МЭҮФӨ энэ онд гарна)	цомог	ширхэг	4,000	1420
8	Нийлүүлгийн өвчний үүсгэгч T.equiperdut-ийг оношлох ФХЭБУ-ын цомог (МЭҮФӨ болон МУ-ын стандарт гарна)	цомог	ширхэг	5,000	700
9	Боомын ЭЛИЗА цомог	цомог	цомог		25
10	Мах, махан бүтээгдэхүүний магадлан шинжилгээний цомог, Техникийн шаардлага стандарт MNS 6035:2009	Цомог	ширхэг	50,000	25
11	Сүү, сүүн бүтээгдэхүүний магадлан шинжилгээний цомог, Техникийн шаардлага MNS 6269:2011	цомог	ширхэг	55,000	25

✚ Шинээр гаргасан вакцинууд:

Шүлхийгээс сэргийлэх тосон адьюванттай 3 цэнэт Монгол вакцин

Үхрийн цусан халдвараас сэргийлэх амьд вакцин

Бруцеллёзоос сэргийлэх B.abortus 159 № 5-R омгийн вакцин

Гахайн салмонеллёзоос сэргийлэх идэвхигүйжүүлсэн вакцин

Гахайн салмонеллэз, колибактериозоос сэргийлэх хам вакцин

Бог малын шөвөг яраас сэргийлэх эсийн өсгөвөрт амьд вакцин



✚ Мал эмнэлгийн хүрээлэнтэй хамтран ажиллаж буй эм үйлдвэрлэлийн гарааны компаниуд:

- “Гарааны рецептор” ХХК
- “Гарааны монбиотик” ХХК
- “Гарааны нэмэлт тун” ХХК
- “Гарааны вет био тех” ХХК
- “Гарааны праймер” ХХК

3.16. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйл. Эмийн бүртгэлийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хууль батлагдан мөрдөгдөж эхэлснээс хойш хуулийн “22.6.Улсын бүртгэлд эм, эмийн түүхий эд, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүн бүртгэх, түргэвчилсэн журмаар бүртгэх, хугацаа, бүртгэлийн төлбөр тогтоох, зарцуулах журмыг эрүүл мэндийн болон хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.” Гэж заасны дагуу Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн

үйлдвэрийн сайдын 2017оны 04 дүгээр сарын 19-ний өдрийн А/49 тушаалаар /2 дугаар хавсралт/ батлан хэрэгжилтийг хангасан. Өнөөдрийн байдлаар малын эмийн бүртгэлд 589 эм бүртгэгдсэн. Малын эмийн бүртгэлийг цахимжуулалтын <https://vetdrug.mn/> систем рүү шилжүүлэх үйл ажиллагааг 2019 оноос эхлүүлээд байна. . (Жагсаалтыг хавсралтад үзүүлэв)

3.17. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 23 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанарын баталгаа, хяналтын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

МЭЭСБУЛ нь Монгол Улсад үйлдвэрлэгдэж, импортлогдож, шинээр зохион бүтээгдэж буй мал амьтны гоц халдварт, халдварт, паразиттах болон халдваргүй өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эмчлэх, оношлох эм, биобэлдмэл, эмийн түүхий эдэд хими, биологи, вирусологи, бактериологи, паразитологийн сорилт шинжилгээ хийж, сорилтын дүн, баталгаажуулалтын дүгнэлт, тохирлын гэрчилгээ олгох эрх бүхий нарийн мэргэжлийн байгууллага гүйцэтгэж байна.

Лабораторийн зорилго нь мал эмнэлгийн зориулалтаар үйлдвэрлэгдэж, импортлогдож, зохион бүтээгдэж буй эм, биобэлдмэл, эмийн түүхий эдэд чанарын шалгалт хийх, мал эмнэлгийг чанартай баталгаатай эм, биобэлдмэлээр хангах төрийн бодлогыг дэмжихэд оршино.

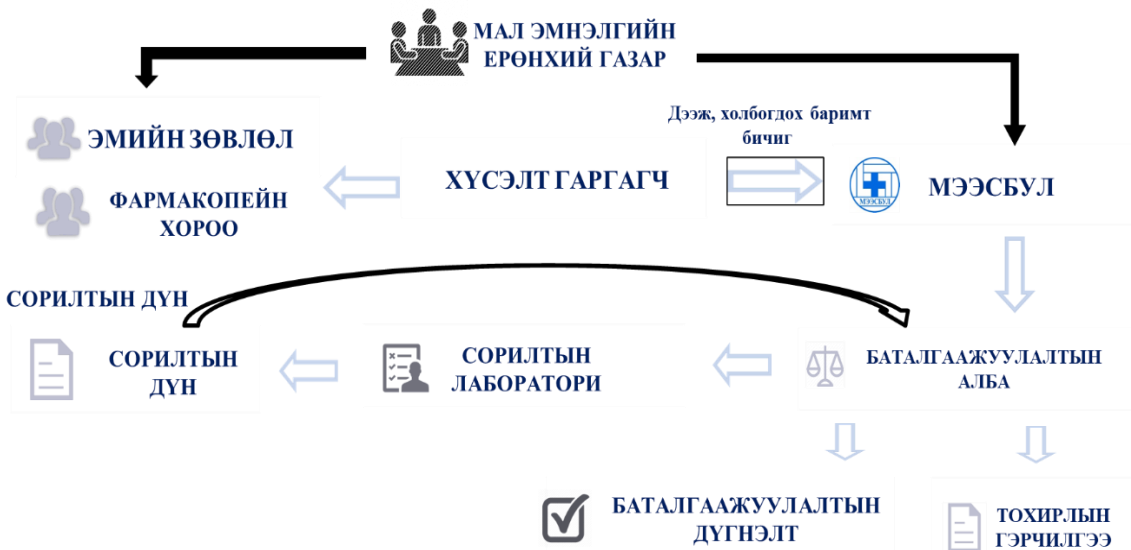
Лабораторийн үндсэн чиг үүрэг:

- ✚ Төрөөс эмийн талаар баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлж Монгол улсын мал эмнэлгийн ажил үйлчилгээг фармакопейн шаардлага хангасан, эм, биобэлдмэлээр тасралтгүй хангахад дэмжлэг үзүүлэх;
- ✚ Малын эмийн салбарын бодлогыг хэрэгжүүлэхэд нарийн мэргэжлийн үйлчилгээ үзүүлэх;
- ✚ Малын эмийн шалгалтанд чанарын удирлагын тогтолцоог нэвтрүүлэх, хэрэгжүүлэх;
- ✚ Шинээр зохион бүтээгдэж байгаа болон нийлүүлэгдэж буй эм, биобэлдмэлийн чанар аюулгүй байдал, стандартын төсөлд санал оруулах.

Лабораторийн Баталгаажуулалтын алба болон Сорилтын лаборатори нь анх 2004 онд MNS ISO/IEC 17025 болон MNS ISO/IEC 17065 стандартын дагуу шалгуулж итгэмжлэгдэж лабораторийн эрх авсан бөгөөд 2007 болон 2009, 2017 онуудад дахин итгэмжлэгдэж итгэмжлэлийн хүрээний тодорхойлолтын дагуу малын эм, биобэлдмэл, эмийн түүхий эдэд сорилт, баталгаажуулалт гүйцэтгэж байна.

Олон улсын фармакопей-8 боть, Монгол улсын фармакопей-2 боть /185 өгүүлэл/, 60 Монгол улсын стандарт, Дагалдах НТББ-ийн хүрээнд шинжилгээ, баталгаажуулалтыг явуулж байна.

Зураг2. Малын эмийн бүртгэл, чанарын баталгаажуулалт



3.18. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 24 дугаар зүйл. Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх эмийн хяналтын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх эмийн хэрэглээ бага бөгөөд жижиг амьтны хувийн эмнэлэгт мэс засал зориулалтаар, мал эмнэгийн эрдэм шинжилгээ судалгаа, сургалтын байгууллагад туршилтад хэрэглэж байна. Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх эмийг хүний эм, эмнэлгийн хэрэгсэл ханган нийлүүлэх байгууллагаас худалдан авах замаар хэрэглээг хангаж байна.

3.19. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйл.Эмийн гаж нөлөөний бүртгэл, мэдээлэлийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Малын эмийн гаж нөлөөний бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн байхгүй бөгөөд цаашид малын эмийн бүргэлийн цахим сан <https://vetdrug.mn/> өргөтгөн, хэрэжүүлэх боломжтой.

Мал эмнэлгийн зориулалтаар эмийн гаж нөлөөний бүртгэл, мэдээлэлийг бүртгэж байгаагүй бөгөөд мал аж ахуйн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг экспортлоход импортлогч улс орнууд гаж нөлөөг бүртгэсэн байхыг шаарддаг. Иймд цаашид эмийн гаж нөлөөг бүртгэх зохицуулалтыг хуульд оруулах шаардлагатай байна.

3.20. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 26 дугаар зүйл.Эмийн мэдээлэлийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Эмийн мэдээлэлийг мэргэжлийн байгууллагаас бүрэн хянах, иргэд, аж ахуй нэгж, малчдад хүргэх мэдээллийн нэгдсэн сан хөгжөөгүй байна.

3.21. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 27 дугаар зүйл. Эмийн зар сурталчилгааны хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Мал эмнэлгийн салбарт жоргүй олгох эм, тэжээлийн нэмэлт бүтээгдэхүүнийг мэргэжлийн хэвлэл болон олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр сурталчилах зохицуулалт сайжруулах шаардлагатай. Мал, амьтны эм, тэжээлийн нэмэлт бүтээгдэхүүний зар сурталчилгааны агуулгыг хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, болон Мал эмнэлгийн ерөнхий газраас хяналт сул байна.

Мал, амьтны эм, тэжээлийн нэмэлт ханган нийлүүлэгч, үйлдвэрлэгч цахим (facebook) хаягаар сурталчилгааг хийж байна. Тухайлбал: Малын санчдын нэгдсэн бүлэг

3.22. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 28 дугаар зүйл. Эм хангамжийн үйл ажиллагаан дахь төрийн бус байгууллагын оролцооны хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Малын эмийн хангамжийн үйл ажиллагаанд дараах төрийн бус байгууллагууд идэвхитэй оролцож байна. Үүнд:

- Монголын мал эмнэлгийн дундын хоршоо ТББ
- “МОНГОЛ ВИ. И.ТИ. НЕТ” ТББ
- Хувийн малын эмч нарын холбоо ТББ

3.23. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйл. Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлагын хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ:

Хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Төрийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлага, мөн зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага тус тус хүлээлгэнэ гэж заасан.

Зөрчлийн тухай хуульд:

6.4 дүгээр зүйл.Мансууруулах эм, сэтгэцэд нөлөөт бодисын эргэлтэд хяналт тавих тухай хууль зөрчих

1.Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэх зөвшөөрөлтэй мансууруулах, тайвшруулах үйлчилгээтэй, сэтгэцэд нөлөөт эм, бодис, тэдгээрийн түүхий эдийг:

1.1.эрх бүхий байгууллагаас олгосон зөвшөөрөл, экспортлогч, импортлогч талууд байгуулсан гэрээнд заасан нэр төрөл, тоо, хэмжээнээс хэтрүүлсэн;

1.2.эмийн сан, эм ханган нийлүүлэх байгууллагад зохих зөвшөөрөлгүйгээр олгосон бол хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж хүнийг гурван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг гурван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

2.Мансууруулах, тайвшруулах үйлчилгээтэй, сэтгэцэд нөлөөт эм, бодис, багаж хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийг:

2.1.үйлдвэрлэх;

2.2.бэлтгэх;

2.3.боловсруулах;

2.4.хадгалах;

2.5.бүртгэх;

2.6.хуваарилах;

2.7.тээвэрлэх;

2.8.улсын хилээр нэвтрүүлэх;

2.9.устгах журам зөрчсөн бол зөрчил үйлдэхэд ашигласан эд зүйл, хэрэгсэл, хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж хүнийг гурван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг гурван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

3.Мансууруулах, тайвшруулах үйлчилгээтэй, сэтгэцэд нөлөөт эм, бодисыг:

3.1.зөвшөөрсөн хэмжээнээс хэтрүүлэн худалдаалсан;

3.2.зохих зөвшөөрөлгүйгээр худалдаалсан бол хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж хүнийг гурван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг гурван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

6.6 дугаар зүйл.Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хууль зөрчих

1.Эм, эмийн түүхий эд, эмнэлгийн хэрэгсэл үйлдвэрлэх, шинэ эм хэрэглээнд гаргах шаардлага, нөхцөлийг зөрчсөн бол зөрчил үйлдэхэд ашигласан эд зүйл, хэрэгсэл, хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж, учруулсан хохирол, нөхөн төлбөрийг гаргуулж, үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгож хүнийг нэг зуун тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

2.Эм, эмийн түүхий эд, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүн импортлох, эсхүл экспортлоход тавигдах шаардлага, эсхүл хориглох зүйлийг зөрчсөн бол зөрчил үйлдэхэд ашигласан эд зүйл, хэрэгсэл, хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж, учруулсан хохирол, нөхөн төлбөрийг гаргуулж хүнийг нэг зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно. /Энэ хэсэгт 2020 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар нэмэлт оруулсан./Тайлбар: Энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан зөрчил гаргасан этгээдийн зардлаар улсын бүртгэлд бүртгэгдээгүй, улсын бүртгэлийн загвараас зөрүүтэй /өнгө, дүрс, бичгийн хэлбэр зэрэг/ эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүнийг Монгол Улсын хилээр нэвтрүүлэхгүйгээр гаалийн хяналтын бүсээс буцаана./Энэ тайлбарт 2020 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан./

3.Эмнэлгийн мэргэжилтэн:

3.1.эмийн жор, эм олгохдоо хэрэглэх арга, хадгалах нөхцөл, эсхүл зохистой хэрэглээний талаар буруу мэдээлэл өгсөн;

3.2.эмийн жорыг стандартын дагуу бичээгүй;

3.3.жороор олгох эмийг жоргүйгээр олгосон;

3.4.эмийг хүчингүй жороор олгосон бол хүнийг тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

4.Эмнэлгийн мэргэжилтэн, эрүүл мэндийн байгууллага, эм хангамжийн байгууллага:

4.1.Монгол Улсын эмийн бүртгэлд бүртгэгдээгүй, эсхүл чанарын баталгаажуулалтгүй, эсхүл хэрэглэх хүчинтэй хугацаа дууссан эм, эмийн түүхий эд, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүнээр үйлчилсэн;

4.2.ашиг орлогоо нэмэгдүүлэх зорилгоор эмчийг эм, эмнэлгийн хэрэгсэл худалдах, үр дүнгээр урамшуулах, түүнтэй адилтгах үйл ажиллагаанд оролцуулсан бол зөрчил үйлдэхэд ашигласан эд зүйл, хэрэгсэл, хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж, учруулсан хохирол, нөхөн төлбөрийг гаргуулж хүнийг нэг зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

5.Эм хангамжийн байгууллага, эрүүл мэндийн байгууллага эмийн хадгалалт, эсхүл хамгаалалтын журам зөрчсөн бол хүнийг тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

6.Эмнэлзүйн өмнөх судалгаа хийх, эсхүл эмнэлзүйн туршилт явуулах талаар хуульд заасан журам зөрчсөн бол учруулсан хохирол, нөхөн төлбөрийг гаргуулж хүнийг тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

7.Хуульд заасныг зөрчиж:

7.1.эмийн сав, баглаа боодлын хаяглалт, эсхүл тэмдэглэгээнд тавигдах шаардлагыг зөрчсөн;

7.2.Монгол Улсад үйлдвэрлэх, импортлох, худалдах эм, эмийн түүхий эд, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүнийг эмийн улсын бүртгэлд бүртгүүлээгүй;

7.3.хүн, мал эмнэлгийн зориулалтаар хэрэглэх эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанарын баталгаажуулалтыг хийлгээгүй бол хүнийг тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

8.Хуулиар хориглосон хэлбэрээр эмийн зар сурталчилгаа явуулсан бол хүнийг гурван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг гурван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

9.Эм барих үйл ажиллагааг эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр явуулсан бол хүнийг гурван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг гурван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

10.Хуульд заасан:

10.1.эмчийн жорын дагуу эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн үндсэн түүхий эд, чанарын шаардлага хангасан туслах түүхий эдийг ашиглаагүй;

10.2.эмийн сангаас бусад газарт;

10.3.эм найруулах стандартын шаардлага хангаагүй эмийн санд;

10.4.эм барих эрхгүй хүн;

10.5.эм зүйн технологийг мөрдөөгүй эм найруулах үйл ажиллагааг гүйцэтгэсэн бол зөрчилтэй бараа, бүтээгдэхүүнийг хурааж, учруулсан хохирол, нөхөн төлбөрийг гаргуулж хүнийг тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно. /Энэ заалтад 2020 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар нэмэлт оруулсан./

11.Эмч, эмнэлгийн байгууллага, тусгай зөвшөөрөлгүйгээр эм, эмийн түүхий эд худалдсан бол зөрчилтэй бараа, бүтээгдэхүүнийг хурааж хүнийг гурван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг гурван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно. /Энэ хэсэгт 2020 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар нэмэлт оруулсан./

12.Заавал хийх дархлаажуулах бэлдмэл, эсхүл үнэ төлбөргүй олгох зориулалттай буцалтгүй тусламжийн эм, эмнэлгийн хэрэгслийг худалдсан нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол зөрчил үйлдэхэд ашигласан эд зүйл, хэрэгсэл, хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж хүнийг нэг зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно. /Энэ хэсгийг 2020 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуулиар нэмсэн/

ДӨРӨВ. ЭМ, ЭМНЭЛГИЙН ХЭРЭГСЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ДАГАЛДАН ГАРСАН ЗАХИРГААНЫ ХЭМЖЭЭ ТОГТООСОН АКТУУД ТАЛААР

Мал, амьтны эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хуулийг дагалдан гарсан дараах журмыг боловсруулан батлан, мөрдүүлэн ажилласан.

№	Актын нэр	Тушаалын дугаар	Үндэслэл	Зохицуулалт
1	“Тусламж, хандиваар малын эм, эмнэлгийн хэрэгсэл хүлээн авах журам”	Хүнс, хөдөө аж ахуйн сайдын 2015 оны А/138 дугаар тушаалын хавсралт	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.8 дахь хэсэг	Гадаад улсын Засгийн газар, төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэн, аж ахуйн нэгж, олон улсын болон буяны байгууллагаас /цаашид “тусламж үзүүлэгч тал” гэх/ мал, амьтны эрүүл мэндийн арга хэмжээнд зориулан тусламж, хандиваар ирүүлсэн малын эм, эмнэлгийн хэрэгсэл хүлээн авах асуудлыг зохицуулахад энэхүү журмын зорилго оршино.
2	“Мал эмнэлгийн зориулалттай эм, эмнэлгийн хэрэгсэл импортлох лиценз олгох журам”	ХХААХҮ-ийн сайдын 2010 оны А/212 дугаар тушаалын I хавсралт	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.2 дахь хэсэг	Энэхүү журмын зорилго нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт Мал эмнэлгийн зориулалттай эм, биобэлдмэл (вакцин, ийлдэс, оношлуур) эмийн түүхий эд, эмнэлгийн хэрэгсэл, ариутгал, халдваргүйжүүлэх бодис (цаашид "эм, эмнэлгийн хэрэгсэл")-ийг импортлох лиценз олгохтой холбогдон үүсэх харилцааг зохицуулахад оршино.
3	“Улсын бүртгэлд малын эм, эмийн түүхий эд бүртгэх, түргэвчилсэн журмаар бүртгэх, хугацаа төлбөр тогтоох, зарцуулах журам”	ХХААХҮ-ийн сайдын 2017 оны А-49 дугаар тушаалын 2 дугаар хавсралт	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.6 дахь хэсэг	Монгол Улсын "Эмийн талаар төрөөс баримтлах бодлого", "Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хууль"-ийг хэрэгжүүлэх зорилгоор мал эмнэлгийн эмчилгээ, үйлчилгээнд нийцсэн эмчилгээний өндөр идэвхтэй, аюулгүй, чанарын баталгаатай малын эм, биобэлдмэл, эмийн түүхий эдийг бүртгэх, түргэвчилсэн журмаар бүртгэх, бүртгэлд өөрчлөлт оруулах, бүртгэлээс хасах, хугацаа төлбөр тогтоох, зарцуулах харилцааг энэ журмаар зохицуулна.
4	“Мал эмнэлгийн фармакопейн өгүүлэл боловсруулах, батлах, дугаар өгөх журам”	ХХААХҮ-ийн сайдын 2020 оны А-345 дугаар тушаал	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.3 дахь хэсэг	Монгол Улсын мал эмнэлгийн үндэсний (мал эмнэлгийн фармакопейн ерөнхий өгүүлэл-МЭЕФӨ, мал эмнэлгийн фармакопейн өгүүлэл-МЭФӨ) болон үйлдвэрлэгчийн (мал эмнэлгийн үйлдвэрлэгчийн фармакопейн өгүүлэл-МЭҮФӨ) фармакопейн өгүүлэл /цаашид фармакопейн өгүүлэл гэх/-ийг боловсруулах, батлах, бүртгэж дугаар олгох, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгохтой холбогдон үүссэн харилцааг энэхүү журмаар зохицуулна.
5	Малын эмийн зайлшгүй шаардлагатай эм, эмнэлгийн хэрэгслийн жагсаалт	ХХААХҮ-ийн сайдын 2017 оны А-50 дугаар тушаал	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.5 дахь хэсэг	-
6	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэх хилийн боомт	Засгийн газрын 2011 оны 73 дугаар тогтоол (эм, эмнэлгийн хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэх	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.5 дахь хэсэг	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг Чингис хаан, Сүхбаатар, Алтанбулаг, Замын-Үүд, Гашуунсухайт, Ханги боомтоор нэвтрүүлж байхаар тогтоосон.

		хилийн боомтыг тогтоох тухай)		
7	“Малын эмийн салбар зөвлөлийн ажиллах журам”	ХХААХҮ-ийн сайдын 2019 оны А-14 дүгээр тушаалын 1 дүгээр хавсралт	Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.2 дахь хэсэг	Малын эмийн салбар зөвлөлийн үйл ажиллагааг энэхүү журмаар зохицуулна.
8	“Фармакопейн хорооны ажиллах журам”	ХХААХҮ-ийн сайдын 2019 оны А-14 дүгээр тушаалын 2 дугаар хавсралт	Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.2 дахь хэсэг	Малын эмнэлгийн фармакопейн хорооны үйл ажиллагааг энэхүү журмаар зохицуулна.
9	“Мал, амьтны тэжээлийн нэмэлтийг бүртгэх, худалдах, эгүүлэн татах, импортын зөвшөөрөл олгох журам”	ХХААХҮ-ийн сайдын 2019 оны А-456 дугаар тушаалын 1 дүгээр хавсралт	Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.13 дахь хэсэг	Мал, амьтны тэжээлийн нэмэлтийг улсын бүртгэлд бүртгэх, бүртгэлийн хугацааг сунгах, бүртгэлд өөрчлөлт оруулах, бүртгэлээс хасах, импортын зөвшөөрөл олгох, худалдах, эгүүлэн татах харилцааг энэ журмаар зохицуулна.

ТАВ. ДҮГНЭЛТ, ЗӨВЛӨМЖ

5.1. Дүгнэлт:

Аливаа улс орны мал эмнэлгийн алба нь мал, амьтны эрүүл мэндийг хамгаалах, өвчин эмгэгтэй тэмцэх, эрт илрүүлэх, бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах замаар нийтийн эрүүл мэндийг хамгаалах, гадаад, дотоод худалдааны чөлөөт байдлыг хангах үндсэн үүрэгтэй байдаг.

Нөгөө талаас Монгол Улс Дэлхийн худалдааны байгууллагын гишүүн орны хувьд Дэлхийн амьтны эрүүл мэндийн байгууллага /WOAH/-аас батлан гаргасан стандарт, удирдамж, заавар, зөвлөмжид нийцүүлэн үндэсний бодлого, эрх зүйн орчныг өөрчлөх, шинээр боловсруулах үүрэг хүлээж байна.

Малын эмнэлгийн эм, биобэлдмэл, оношлуур, эмийн түүхий эд, эмжүүлсэн тэжээлийн чанар, аюулгүй байдлыг баталгаажуулах, өвчин үүсгэгч бичил биетэн (нян, вирус, паразит, мөөгөнцөр гэх мэт) эмэнд тэсвэржихээс сэргийлэх, хянах, хүнсний бүтээгдэхүүнд илрэх мал эмнэлгийн эмийн үлдэцийг хянах мал эмнэлгийн эмийн бүтээгдэхүүнд зөвшөөрөл олгох, импортлох, үйлдвэрлэх, бөөний болон жижиглэнгийн үнээр ханган нийлүүлэх, хэрэглэх, худалдаалах, устгах зохицуулалт зэрэг хүн, мал, амьтан, эрүүл мэнд, хүрээлэн буй орчинд учирч болзошгүй эрсдэлийг бууруулах эрх зүйн үндсийг мал эмнэлгийн хууль тогтоомжоор тогтоохыг удирдамж болгодог билээ.

Үнэлгээний ажилд сонгосон шалгуур үзүүлэлтийн дагуу дараах дүгнэлтэд хүрэв.

“Практикт нийцэж байгаа байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд:

№	Үнэлэх бүлэг	Үнэлэх зүйл, хэсэг	Дүгнэлт
1	Нэгдүгээр бүлэг. Нийтлэг үндэслэл	3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт	Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолтод шинээр практикт хэрэглэгдэж буй нэр томъёоллыг нэмэ тусгах
2	Хоёрдугаар бүлэг.төрөөс эмийн талаар баримтлах бодлого, зохицуулалт, эм хангамжийн тогтолцоо, эм барих үйл ажиллагаа	5 дугаар зүйл. Эмийн зөвлөл	Малын эмийн салбар зөвлөлийн үйл ажиллагаа нь малын эм бүртгэх байдлаар явагдаж байна.
		6 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, импорт, экспорт, худалдаа, түгээлт, хяналтын талаархи төрийн зохицуулалт	Мал, амьтны эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуульд мал, амьтны эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, мал, амьтны эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага, хяналтын байгууллагын удирдлага зохион байгуулалт, эрх үүрэг нарийвчлан тусгаагүй байна.
		7 дугаар зүйл. Тусгай зөвшөөрөл	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуулийн
		9 дүгээр зүйл. Эм хангамжийн байгууллага	7-11 дүгээр зүйлд заасан заалт нь

		10 дугаар зүйл. Эм хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагааны зарчим, нийтлэг үүрэг	практикт нийцэж байгаа ч Эм барих үйл ажиллагаа эрхлэх үйл ажиллагааг мал эмнэлгийн Хувийн хэвшлийн мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгж 940 нэгжид 869 их эмч, Нийслэлд 23 эмийн сан, аймаг, нийслэлд 37, нийт улсын хэмжээнд 60 эмийн сан үйл ажиллагаа явуулж байгаа хэдий ч стандартын бус ажлын байр ашиглах, эмийг түгээх, хадгалах технологи зөрчих, жоргүйгээр олгох зөрчил илэрсээр байна.
		11 дүгээр зүйл. Эм хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хориглох зүйл	
3	Гуравдугаар бүлэг. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн үйлдвэрлэл эрхлэх	12 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн үйлдвэрлэл эрхлэхэд тавих шаардлага	
		13 дугаар зүйл. Эмийн санд эм найруулах	
4	Дөрөвдүгээр бүлэг. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэх	14 дүгээр зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийг улсын хилээр нэвтрүүлэх	Мал, амьтны эм, эмнэлгийн хэрэгслийн нэгдсэн хяналтын тогтолцоо байхгүй, Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газарт хяналтын асуудал, Мал эмнэлгийн ерөнхий газар үйл ажиллагааны зохицуулалтын чиг үүргийг хэрэгжүүлж байгаа нь эрх зүйн сөрөг үр дагаврыг бий болгож байна.
		15 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл импортлох, экспортлох	
5	Тавдугаар бүлэг. Эмийн түгээлт	16 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүнийг худалдах үйл ажиллагаа	Мал, амьтны эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, тэжээлийн нэмэлтийг худалдах үйл ажиллагааны хяналт, мэдээллийн сан бүрдүүлэх үүрэгдэгатай.
		18 дугаар зүйл. Эмийн хаяглалт, тэмдэглэгээ	Эмийн хаяглалт, тэмдэглэгээг Олон улсын стандарт нийүүлэх шаардлагатай байна.
6	Зургаадугаар бүлэг. Шинэ эм бүтээх	19 дүгээр зүйл. Шинэ эмийг хэрэглээнд гаргах	Мал, амьтны шинэ эмийг хэрэглээнд гаргах, Эмнэлзүйн өмнөх судалгаа, Эмнэлзүйн туршилт хийх, шийдвэр гаргах төрийн байгууллагын чиг үүргийг нарийвчлан тогтоох шаардлагатай байна.
		20 дугаар зүйл. Эмнэлзүйн өмнөх судалгаа	
		21 дүгээр зүйл. Эмнэлзүйн туршилт	
7	Долдугаар бүлэг. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанар, аюулгүй байдал	22 дугаар зүйл. Эмийн бүртгэл	Малын эмийн улсын бүртгэлийн цахим сангийн үйл ажиллагааг тогтворжуулах, шинэчлэх үйл ажиллагаа удааширалтай байна.
		23 дугаар зүйл. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанарын баталгаа, хяналт	Малын эмийн Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанарын баталгаа, хяналт тавих байгууллагын чадавхи сул байна.
		24 дүгээр зүйл. Мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх эмийн хяналт	Мал эмнэлгийн зориулалттай мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх эмийн хяналт, эмийн гаж нөлөөг бүртгэх нарийвчилсан хуулийн зохицуулалтгүй байна.
		25 дугаар зүйл. Эмийн гаж нөлөөний бүртгэл, мэдээлэл	
8	Наймдугаар бүлэг. Эмийн мэдээлэл, зар сурталчилгаа	26 дугаар зүйл. Эмийн мэдээлэл	Эмийн мэдээлэл, зар сурталчилгаанд тавих зохицуулалт дутагдалтай байна.
		27 дугаар зүйл. Эмийн зар сурталчилгаа	
9	Есдүгээр бүлэг. Бусад зүйл	28 дугаар зүйл. Эм хангамжийн үйл ажиллагаан дахь төрийн бус байгууллагын оролцоо	Эм хангамжийн үйл ажиллагаан дахь төрийн бус байгууллагын оролцоо нийгмийн хариуцлагын хүрээнд хангалтгүй байна.
		29 дүгээр зүйл. Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага	-

Түүнчлэн одоо мөрдөж байгаа Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуульд хүний эмнэлгийн зориулалттай эм, түүний дотор уламжлалт эм, биобэлдмэл, оношлуур, эмнэлгийн хэрэгсэл, биологийн идэвхт бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх, импортлох, экспортлох, хадгалах, худалдах, түгээх, хэрэглэх, хянах үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг зохицуулалтыг нарийн тусгагдсан бөгөөд мал эмнэлгийн эмийн хэрэглээний зохицуулалт дүйцүүлэх байдлаар тусгагдсан нь учир дутагдалтай зохицуулсан болно.

Мөн дараах зохицуулалт огт тусгагдаагүй байна. Үүнд:

1.Мал, амьтны эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, Мал, амьтны эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага болон мал эмнэлгийн эм зүйн үйл ажиллагаанд оролцогч хуулийн этгээдийн чиг үүргийн зохицуулалт тусгагдаагүй.

2.Монгол Улсын Засгийн газрын 2021 оны 378 дугаар тогтоолоор мэргэжлийн хяналтын төв болон орон нутгийн байгууллагын мал эмнэлгийн улсын байцаагч нарыг Мал, амьтны эрүүл мэндийн асуудал

эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад шилжүүлсэн ч өнөөгийн хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай хуульд мал эмнэлгийн эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, эмжүүлсэн тэжээлийн хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон мал эмнэлгийн улсын байцаагчийн эрх үүрэг зохицуулагдаагүй байгаа нь үйл ажиллагааны хийдлийг үүсгэх эрсдэл бий болгож байна.

3.Мал эмнэлгийн эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, эмжүүлсэн тэжээлийн үйлдвэрлэл, төрөл, тоо хэмжээ нэмэгдэж, орчин үеийн дэвшилтэт технологи нэвтэрч, эм, эмнэлгийн хэрэгслийн хүртээмж сайжирч байгаа хэдий ч мал эмнэлгийн практикт бичил биетний эсрэг эмийн тэсвэржилт, малын эмийн үлдэц, малын эмийн зохисгүй хэрэглээ үүсэх эрсдэл нэмэгдэж байгаа тул зохицуулалтыг илүү боловсронгуй болгох шаардлагатай байна.

4.Мал, амьтны эрүүл мэндийг хамгаалах зорилгоор мал эмнэлгийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулахад эмийн зохистой хэрэглээ ихээхэн чухал. Нэг талаас малчид, мал бүхий иргэн, аж ахуй нэгж өөрсдөө дур мэдэн эм хэрэглэх, хэт дөвийлгөн сурталчилж буруу мэдээлэл түгээх, мал эмнэлгийн эмийн улсын бүртгэлд бүртгэгдээгүй эм, бэлдмэлийг хэрэглэх зэрэг зөрчил гарсаар байна.

5. Мал, амьтанд хэрэглэж байгаа эм нь зөвхөн мал, амьтныг өвчнөөс сэргийлэх, эмчлэх болон оношлоход хэрэглэгдээд зогсохгүй, хэрэглэх явцад амьд мал, амьтан, эсвэл тэдгээрийн гаралтай түүхий эдээр (мах, сүү гэх мэт) дамжин хүний биед очиж, хүнийг өвчлүүлдэг бичил биетэнд тэсвэржилт үүсгэх, мөн эмийн үлдэц нь хүний биед хуримтлагдан сөрөг нөлөө үзүүлж, хавдар зэрэг өвчин үүсгэх эрсдэлтэй тул энэ хуулийн цоо шинэ үзэл баримтлал нь мал эмнэлгийн эмийг зохистой, болгоомжтой, хариуцлагатай хэрэглэх замаар хүний эрүүл мэндийг хамгаалахад оршино.

Мөн экспортод гаргах мах, махан бүтээгдэхүүн, дайвар бүтээгдэхүүнд мал эмнэлгийн ямар нэгэн эмийн үлдэц зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс илүү ихээр илэрсэн тохиолдолд манай орны мал аж ахуйн гаралтай экспортын бүтээгдэхүүнд хориг тавигдах үндэслэл болох тул Монгол улсын мал эмнэлэгт эмийн үлдэцийн маш сайн мониторинг, хяналтын тогтолцоо шаардлагатай байна.

5.2. Зөвлөмж:

1.Хүний эмийн зохицуулалтын асуудлыг мал, амьтны эмийн хяналт, зохицуулалтаас тусад нь хуульчлах нь зүйтэй.

2.Монгол Улс Дэлхийн худалдааны байгууллагын гишүүн орны хувьд Дэлхийн амьтны эрүүл мэндийн байгууллага /WOAH/-аас батлан гаргасан стандарт, удирдамж, заавар, зөвлөмжид нийцүүлэн үндэсний бодлого, эрх зүйн орчныг өөрчлөх, шинээр боловсруулах нь зүйтэй байна.

--- оОо ---

ЗУРГАА. ХАВСРАЛТУУД

Хавсралт 1. Мал эмнэлгийн тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуй нэгж, байгууллага

№	Нэр	хаяг	Тусгай зөвшөөрлийн нэр, төрөл
Үйлдвэрлэх тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуй нэгжүүд:			
1	"Биокомбинат" ТӨҮГ	ХУД, 12-р хороо, Сонгино, Өөрийн байр-00	үйлдвэрлэх
2	"Мал эмнэлгийн хүрээлэн"	ХУД, 11-р хороо, Зайсан	үйлдвэрлэх
3	"Дэлгэр-агьт" ХХК	ХУД, 10-р хороо Өөрийн байр	үйлдвэрлэх
4	"Цагаан залаа агвет" ХХК	ХУД, 12-р хороо, өөрийн байр	үйлдвэрлэх
5	Мал эмнэлгийн хүрээлэнгийн дэргэдэх "Гарааны праймер" ХХК	ХУД, 11-р хороо, зайсан МЭХ байр	үйлдвэрлэх
6	"ЛВН" ХХК	ХУД, 11-р хороо, 7 хэсэг 3 А 23 тоот	үйлдвэрлэх
7	"Манал цогт" ХХК	СХД, 33-р хороо, Тахилт-7 422 тоот	үйлдвэрлэх
Импортлох тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуй нэгжүүд:			
Хан-Уул дүүрэг			
1	"Чандмань-Идэр" ХХК	ХУД, 11 хороо, Зайсан, ХААИС-ын төв байр ОҮТ-д	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
2	"МОНГОЛ ВИ. И. ТИ. НЕТ" ТББ	ХУД, 2-р хороо 145-5 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
3	"Төхөм хайрхан" ХХК	ХУД, 9-р хороо, Буят ухаа 1-30	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
4	Иммунофилакси ХХК	ХУД, 15-р хороо нархан хотхон 61-30тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
5	"Түмэн шувуут" ХХК	ХУД, 13-р хороолол, Туул тосгон	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
6	"Гүн тэрэм" ХХК	ХУД, 6-р хороо, Нүхт, 1929-551 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
7	"Аркел-Алтай" ХХК	ХУД, 11-р хороо, Зайсан 7 хэсэг 4,3 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
8	"Синапс" ХХ	ХУД, 2-р хороо 19-р хороолол 8-64 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
9	"Био-импекс" ХХК	ХУД, 10-р хороо, Өөрийн байр	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
10	"Баялаг фийд" ХХК	ХУД, 3-р хороо, үйлдвэр 107 байр	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
11	"Дайчин-Эх" ХХК	ХУД, 10-р хороо, Нисэхийн хороолол 61-13 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
12	"УМЭАЦТЛ"	ХУД, 11-р хороо, Зайсан	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
13	ХХААХҮЯ-ны харъяа "Малын удмын сангийн үндэсний төв"	ХУД, 13-р хороо, Туул тосгон 2-21 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
14	Мал эмнэлгийн хүрээлэнгийн дэргэдэх "Гарааны ВетбиоТех" ХХК	ХУД, 11-р хороо, 5 хэсэг Соёбот 2-3 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
15	"Мал эмнэлгийн хүрээлэн"	ХУД, 11-р хороо, зайсан МЭХ байр	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
16	"Улаан залаа агвет" ХХК	ХУД, 1-р хороо, 19 хороолол, 33-6 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
Баянгол дүүрэг			
1	"Монветмед" ХХК	БГД, 18-р хороо, 18-1 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
2	"Холч шарга" ХХК	БГД, 16-р хороо, Туулын БГД 5-85А	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
3	"Эй Би Си Импекс" ХХК	БГД, 17-р хороо, Саруул дэнж 40в байр 1 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
4	"Уяхан хур" ХХК	БГД, 4-р хороо, 2-р хороолол, Монгол түлхүүр ХХК байр 306 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
5	"Монос трейд" ХХК	БГД, 2-р хороо, 2-р хороолол, өөрийн байр-0	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
6	"Спарровст" ХХК	БГД, 3-р хороо, 2-р хороолол, 71-88	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
7	"Ашигт фийд" ХХК	БГД, 4-р хороо 2-р хороолол, Энхтайвны өргөн чөлөө 01814 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
8	"Гацуурт" ХХК	БГД, 20-р хороо, Гацуурт ХХК-ийн байр,	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
9	"Бест-агро интернэйшнл" ХХК	БГД, 18-р хороо, 18.9 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
10	"Малчин монгол" ХХК	БГД, 2-р хороо, 2-р хороолол, Тэгш-Буян ХХК-ны байр	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
11	"Мөнгөн марал" ХХК	БГД, 6-р хороо 10-р хороолол 236 28 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
12	"Китабулган" ХХК	БГД, 4 хороо, Ветмонголиа ХХК байр	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл

13	"Эрч хүчний зүг" ХХК	БГД 10-р хороо, зүүн наран 05-09	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
14	"Агро партнерс" ХХК	БГД, 16-р хороо, Орхон 5-87 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
15	"Бат-Оргилох булаг" ХХК	БГД, 20-р хороо, Москвагийн гудамж, 108 байр	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
16	"Долоон гэлэн" ХХК	БГД, 3-р хороо, Нарны үйлдвэрийн төвийн бүс, энгельс 1,6	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
17	"Глобал ирээдүй ариутгал" ХХК	БГД, 3-р хороо, Нарны, үйлдвэрийн төвийн бүс, 1-6 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
18	"Баруда" ХХК	БГД, 16 хороо, Баруда төв 403 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл

Сүхбаатар дүүрэг

1	"Глобал бизнес линк" ХХК	СБД, 6-р хороо, ТИС-байр	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
2	"Их Хангай Уул" ХХК	СБД, 4-р хороо, Энхтайвны өргөн чөлөө 20-61	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
3	Агриматко монгол ХХК	СБД, 1-р хороо, Жамъян гүний гудамж Марко поло ордон 5/3-ын 3-7 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
4	"ЮСГУДС" ХХК	СБД, 4-р хороо, 1-р 40 мянгат, 15-1-2 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
5	"Монголиан ветеринари кооператив Дундын хоршоо"	СБД, 9-р хороо, Алтай 11.323	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
6	"Батуган трейд" ХХК	СБД, 9-р хороо, Алтайн 12, 371 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
7	"Алтай хорс" ХХК	СБД, 15-р хороо, 1-р хороолол, 19-136 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
8	"Хийморилог эрч хүч" ХХК	СБД, 10-р хороо, 7 хороолол, 306-31 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
9	"Монгол эх квантум фонд" ХХК	СБД, 3-р хороо, 5-р хороолол, 18/3-12 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
10	"Мон Вет торговля" ХХК	СБД, 7-р хороо, 11 хороолол, Эрхүүгийн 7-181	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
11	"Ажигана" ХХК	СБД, 1-р хороо, Олимп 12-9	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
12	"Нар-Эрдэнэ байгаль" ХХК	СБД, 7-р хороо, 11 хороолол, эрхүүгийн 6/2	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
13	"Баагмен" ХХК	СБД, 1-р хороо, Олимп, 32/1/20 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл

Баян-Зүрх дүүрэг

1	"Тэс тэрх" ХХК	БЗД, 6-р хороо, 13-р хороолол	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
2	"Түмэн эх хүлгүүд" ХХК	БЗД, 19-р хороо, тамирчин 50, 1 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
3	"Монгол- экүэстрэн" ХХК	БЗД, 6-р хороо, 13-р хороолол, Сэлбэ-44-40	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
4	"Дээд Эрхэт" ХХК	БЗД, 26-р хороо, Их монгол 904	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
5	"Грийн химистри" ХХК	БЗД, 25-р хороо, 13-р хороолол, Олзвой, 22 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
6	"Полипорт" ХХК	БЗД, 26-р хороо, 201-263 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
7	"Эрдэнэт мал сүрэг" ХХК	БЗД, 9-р хороо, Шар хадны 32-478 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
8	"Даблю Си Эйч" ХХК	БЗД, 6-р хороо, 13-р хороолол 55-56 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
9	"Ариун мед трейд" ХХК	БЗД, 25-р хороо, 13 хороолол, 77-23 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
10	"Эксим минериал ресурс" ХХК	БЗД, 13-р хороо, Энхтайваны өргөн чөлөө 82-13	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
11	"Ийст мийт" ХХК	БЗД, 8-р хороо, Эрдэнэтолгой 39-99 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
12	"Эх үжин трейд" ХХК	БЗД, 26-р хороо, Кристал таун, 803-1608 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
13	"Жавхлант шарга-Уулс" ХХК	БЗД, 14-р хороо, Консулын, 10-259 А тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
14	"Буурал тэс" ХХК	БЗД, 1-р хороо, Чингис хаан зочид буудал, 3-301 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
15	"Vetpro" ХХК	БЗД, 18-р хороо, Намьянжүгийн гудамж, 23-р байрны 2 давхар	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
16	"Жи Ди Ди Ветланд" ХХК	БЗД, 1-р хороо, 12-р хороолол, Токиогийн 55а, 702 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
17	"Агро трейд импекс" ХХК	БЗД, 1-р хороо, 403 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
18	"ZOSHOD" ХХК	БЗД, 19-р хороо, Хоршооллын хотхон, өөрийн байр	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл

Сонгино-Хайрхан дүүрэг

1	"Чонос Империял" ХХК	СХД, 11-р хороо, Мандалын гудамж 01-05 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
---	----------------------	---	-----------------------

2	"Хорсе повер сидней" ХХК	СХД, 31-р хороо 880 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
3	"Алтантариа"	СХД, 4 хороо, Их наран	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
4	"Оргил шивээт" ХХК	СХД, 22-р хороо, 76-12 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
5	"Тэнүүн Аригун тал" ХХК	СХД, 21-р хороо, Их булаг-1	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
6	"Даян суварга" ХХК	СХД, 19-р хороо, 21 хороолол Үе 486 55 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
7	"Тианлү минг" ХХК	СХД, 19-р хороо, 21 хороолол, 58-4 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
8	"Сүвэн-Уул" ХХК	СХД, 18-р хороо, 1-р хороолол, 22-73	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
Чингэлтэй дүүрэг			
1	"Цэцүүх трейд" ХХК	ЧД, ТӨ-ийн I байр, 709 тоот	багаж, тоног төхөөрөмж
2	"Тэргүүн сүрэг трейд" ХХК	ЧД, 5-р хороо, Викториа центр 501 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
3	"Ивээл мийт фүүдс" ХХК	ЧД, 17-р хороо, сурагчийн 27, 284 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
4	"Монбиофарм" ХХК	ЧД, 3-р хороо, Жуулчны гудамж-46, Монфа эмийн төв, 6-р давхар	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
Налайх дүүрэг			
1	"Тэнүүнхишиг" ХХК	Налайх дүүрэг, 6-р хороо, Гандан-Уул 3,2 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
2	"Медимпекс интернэйшнл" ХХК		эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
3	"Экопрозоне" ХХК		эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
4	"Вет фарм сфер" ХХК	УБ хот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
5	"Кепец" ХХК	УБ хот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
Аймгуудад			
1	"Монэгт" ХХК	Төв аймаг, Баянчандмань сум	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
2	"Атар-Ирээдүй" ХХК	Төв аймаг, Баянхангай Найрамдал 1 баг	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
3	"Үржинбадрах" ХХК	Сэлэнгэ аймаг, Сүхбаатар сум	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
4	"Сорлог сүрэг" ХХК	Дархан-Уул аймаг, Дархан сум	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
5	"Зондэм" ХХК	Хэнтий аймаг, Мөрөн сум, 2-р хороо	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
6	"Жигүүр Эрдэнэ" ХХК	Ховд аймаг, Жаргалант 7 баг, Магсаржав Голомт банк 3 давхар 5 тоот	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл
7	"Батбөх-Алтай" ХХК	Говь-Алтай аймаг	эм,эмнэлгийн хэрэгсэл

Эх сурвалж: Мал эмнэлгийн ерөнхий газар

Хавсралт 2. Малын эмийн бүртгэлд бүртгэгдсэн эмийн жагсаалт

№	АТС	Эмийн нэр
1	003 QI	Bacillus anthracis “Sterne” омгийн вакцин
2	009 QI	Хонь ямааг энтеробактериоз-оос сэргийлэх идэвхгүйжүүлсэн вакцин
3	016 OI	Бог малыг листериозоос сэргийлэх идэвхгүйжүүлсэн вакцин
4	022 QI	Шөвөг яраас сэргийлэх амьд вакцин
5	026 QI	Адуу, тэмээг томуугаас сэргийлэх идэвхгүйжүүлсэн вакцин (Үр хөврөлт)
6	QF-18-0523-J-P-0528	Penbex
7	846QF	Oxytetracyclina 200 L.A.
8	QF-16-1221-H-I-00739	Хонины цэцэг өвчнөөс сэргийлэх вакцин
9	QF-17-0426-P-P-00756	Ivermectin 1% inj.
10	QF-17-0426-P-P-00757	Albendazole suspension 2,5%
11	QF-18-0523-CAS-0435	“Виркон-С”, хуурай
12	010 QI	Хонь, ямааг колибактериоз, ижбалнадаас сэргийлэх идэвхгүйжүүлсэн вакцин, шингэн
13	029 QI	Хонь, ямааг сохор доголоос сэргийлэх амьд вакцин, шингэн
14	040 PRM	Шингэлэгч уусмал Түүхий эд
15	006 QI	Үхрийг дуут хавдраас сэргийлэх идэвхгүйжүүлсэн вакцин, шингэн
16	007 QI	Хонь, ямааг дотрын халдварт хордлогоос сэргийлэх хос цэнэт вакцин, шингэн

17	008 QI	Бог малыг дотрын халдварт хордлого, энтеробактериозоос сэргийлэх хам вакцин, шингэн
18	011 QI	Цусан халдвараас сэргийлэх идэвхгүйжүүлсэн вакцин, шингэн
19	012 OI	Гахайг цусан халдвар, ижбалнадаас сэргийлэх идэвхгүйжүүлсэн вакцин, шингэн
20	013 OI	Шувууг цусан халдвараас сэргийлэх идэвхгүйжүүлсэн вакцин, шингэн
21	014 OI	Гахайг ёломоос сэргийлэх идэвхгүйжүүлсэн вакцин, шингэн
22	015 OI	Тугалыг ижбалнадаас сэргийлэх идэвхгүйжүүлсэн вакцин, шингэн
23	017 OI	Галзуугаас сэргийлэх амьд вакцин (эсийн анхдагч өсгөвөрт), хуурай
24	020 QI	Гахайг мялзангаас сэргийлэх амьд вакцин, хуурай
25	024 QI	Шувууг тахлаас сэргийлэх амьд вакцин, хуурай
26	025 QI	Хонийг цэцгээс сэргийлэх амьд вакцин (эсийн анхдагч өсгөвөрт), хуурай
27	038 QI	Сахуугаас сэргийлэх бактерин, шингэн
28	001 QI	Br.abortus.19 омгийн вакцин, хуурай
29	002 QI	Br. melitensis Rev.1 омгийн вакцин, хуурай
30	852 QL	Вакцины шингэлэгч
31	010 QI	Хонь, ямааг колибактериоз, ижбалнадаас сэргийлэх идэвхгүйжүүлсэн вакцин, шингэн
32	040 PRM	Шингэлэгч уусмал Түүхий эд
33	QF-16-0421-P-P-0704	GMECTIN POUR ON
34		Hi-Cop
35		НУРЕЛЛ-20ЕС
36		RAKSHA OVAC TRIVALENT “O, A, ASIA-1” vaccine
37	QF-16-0421-D-P-0705	SKIN CARE
38	875QF	Oxytetracycline inj
39	876QF	Альбендазол 10%
40	0096-QD	Цайрын ислийн 10% тосон түрхлэг
41	0097-QD	Ихтиолын 10%, 20% тосон түрхлэг
42	61	Трихофид
43	0382-QA	Амин тун
44	0100-QS	Нүдний түрхлэг
45	98	Малын савны эмчилгээний лаа
46		Жавхаалаг баширын бэлдмэл
47		Аммонийн хлорид
48	980 QF	Ciprosin 100
49	QF-18-0523-J-P-0777	Коспен тарилга
50	QF-18-0523-H-P-0760	Дексазон тарилга
51	887 QF	А, ДЗ, Е витамины комплекс
52	881 QF	Альвет-цийдмэг
53	891 QF	Дитрим нунтаг
54	890 QF	Дитрим уусмал
55	882 QF	Е-селен
56	893 QF	Йод спиртын 5% -ын уусмал
57	883 QF	Йодопен
58	1008QF	Камфорын тосон түрхлэг 10%
59	892QF	Мазь ЯМ БК
60	889QF	Мастомицин
61	884QF	Неозидин
62	885QF	Септо-спрей
63	888 QF	Тилозин 50, Тилозин 200
64	886 QF	Флунекс
65	1009 QF	Цайрын ислийн тосон түрхлэг

66	QF-17-0426-H-P-00753	Фенилбютазон
67	897 QF	Тетроксид ЛА 20%
68	859QF	ALBENELUM 100
69	861 QF	Бенстреп
70	858 QF	Мультивет
71	860 QF	Аверон
72	863 QF	Селевет
73	857 QF	Канамицин 25%
74	862 QF	Ивермиктин 1%
75	0619/QP	Ивермектин 1%
76	879 QF	SUPER ALIVE
77	839 QF	Aminovital-High
78	837QF	ALBEN-100
79	838 QF	Viamin-34
80	0618/ QP	Ивермек 1%
81	QF-17-0914-P-P-00826	Малатион ариутгалын цацлага
82	QF-17-0914-G-P-00827	Ороо идэвхжүүлэгч
83	QF-16-1021-J-P-00744	Прокайн бензилпенициллин тариа 20мл
84	QF-16-1021-J-P-00745	Прокайн бензилпенициллин тариа 100ml
85	974 QF	Ивермектин агуулсан дусаалга
86	972QF	Төлийн сүү орлуулах тэжээл
87	QF-16-1021-M-P-00743	Флуниксин меглумин тарилга
88	970QF	Хлортетрациклин агуулсан холимог
89	975QF	Цефтиофур
90	FQ-009	Альбендазол түүхий эд
91	FQ-042	Ивермектин түүхий эд
92	FQ-001	Твин 80
93	QF-18-0523-A-O-0766	Тугалын баяжмал тэжээл
94	QF-18-0523-A-O-0763	Хурганы баяжмал тэжээл
95	QF-18-0523-A-O-0764	Хонь таргалуулах баяжмал тэжээл
96	QF-18-0523-A-O-0769	Саалийн үнээний баяжмал тэжээл
97	QF-18-0523-A-O-0769	Сүү өтгөрүүлэх баяжмал тэжээл
98	QF-18-0523-A-O-0765	Нас гүйцсэн хонины баяжмал тэжээл
99	QF-16-0521-J-P-00404	Сульфонамид
100		Бета-Циперметрин 2.5%
101		Бета-Циперметрин 4.5%
102		Бета-Циперметрин 7.5%
103	973 QF	Повидин иодын уусмал
104	971 QF	Сульфамонотоксин агуулсан холимог
105	QF-16-1021-J-P-00741	Колистин Сульфат уусдаг нунтаг
106	QF-16-1021-J-P-00742	Энрофлоксацины тарилага
107	QF-16-1021-J-P-00740	Флорфеникол тарилга
108	0491 QL	Альбендазол туулга
109	QF-17-0914-V-O-00825	Глюкоз
110	QF-16-1021-P-P-0434	Ивермектин 1%-ийн шингэн тарилга
111	06229/QP	Ивермектинтэй туулга
112	QF-18-0523-A-O-0762	Хээлтэй хонины баяжмал тэжээл
113	FQ-044	Propylene Glycol
114	911 QF	Окситоцин 10ед
115	902 QF	Тилозин БХФ-200
116	910 QF	Хүхэрт цайрын исэл
117		Гипохлорид кальци нунтаг
118		Повидон иод, шингэн

119	QL-17-0426-P-P-0047	Абзол-10
120	QL-17-0426-P-P-0048	Ivermectin 1%
121	029 QI	Хонь, ямааг сохор доголоос сэргийлэх амьд вакцин, шингэн
122		Ivermectin 1% inl.
123	QF-16-0121-P-P-00681	Ivermec 1%
124	QF-16-0121-P-P-00682	Albenzol 100
125	QF-16-0121-P-P-00683	Albenzol 10%
126	0583 QF	Флуквин
127		Биозквин
128		Декса-ВМД
129	0372/QP	Bilivin
130	0373 QP	Бизоле 10%
131	0374/QJ	Bioxy-La
132	QF-16-0921-I-H-00709	Peste des petits ruminants vaccine live (Sungri/96)
133		Альбендазол 2,5%
134		антимастит
135		антискоур
136	603	Вайм-атф
137		Вимекат-плюс
138	605	Вайм лит IV
139		Вайм-иод 2%
140		Вайм-иод 10 %
141		Немофер 10%, B12
142		Диклофен
143		Клопростенол
144		Норфлокс
145		Окситоцин
146	613	Пенстреп
147	614	Тилозин 20
148	615	Фурувет
149		Эликамин плас
150		Анти-флю
151	0656/CAS	Ваймкон
152		Ваймкокс Эс Пи ЕЗ
153		Канкси-Магни
154		Тилозин 1000
155		Терра-эгт промотер
156		О. Эс. Ти. Форт
157		Олавит нью
158		Ваймектин премикс
159		Ембавит 1
160		Ембавит 2
161		Ембавит 3
162		Ембавит 4
163		Ембавит 5
164		Albendazole 10%
165		Fenben 10%
166		Вайм Си 1000
167		Тикофер
168		Каниверм
169		Каниверм форте таблет
170	0675 QI	Биокан ДННПИ+LR
171	QF-18-0523-J-P-0438	Пенстреп-400, шингэн

172	QF-18-0523-J-P-0439	Макролан, шингэн
173	QF-18-0523-A-O-0440	Бутасал-100, шингэн
174	QF-18-0703-A-O-00828	Procain Penicillin G Benzathine Penicillin G
175	QF-18-0703-A-O-00829	complex -B
176	QF-18-0703-A-O-00830	Dezamethosone
177	QF-18-0703-G-P-00832	Oxytocin
178	QF-18-0703-M-P-00833	Кетосол -100
179	QF-18-0703-J-P-00834	Biocillin 150 LA
180	QF-18-0703-J-P-0835	Megamast LC
181	QF-18-0703-M-P-00836	Limoxin 200 LA
182	878QF	New -Decapsosphan
183		Хлорамфениколтой хөөсрөгч шахмал
184		Тиолозин тартрат нунтаг
185	QF-17-0426-I-H-00746	Бог малын мялзан өвчнөөс сэргийлэх эсийн өсгөөрт амьд вакцин
186	QL-17-0426-V-H-00747	Натрийн хлорид 0,9%
187	918QF	Penicilin 20 % inj
188	919QF	GRDR-Super albendazole
189	920QF	Roxycide
190	857QF	Kanamycin 25%
191	858QF	Multivet
192	859QF	Albenelum 10
193	860QF	Averon
194	861QF	Бенстреп
195	899QF	TBM вакцин
196	901QF	Мастиклокс
197	903QF	Тримератим БХФ
198	900QF	Ципек 10%
199	905QF	Тетразоль
200	906QF	Кофейн-бензоат натри
201	908QF	Вишневский БХФ
202	909QF	Ихтиол 10%
203	912QF	Камфор 10%
204	QF-16-1021-P-P-00736	Sorvet ivermectin 1% inj. 100ml
205	QF-16-1021-P-P-00738	Sorvet ivermectin 1% inj. 500ml
206	855QF	Albendazole 10% / цийдмэг 1 литрийн савлагаатай/
207	842 QF	Ivermectin
208	QF-16-1021-P-P-00716	KX-Albendazole plus
209	QF-16-1021-A-O-00717	Compound vitamin B injection
210	QF-16-1021-P-P-00718	Ivermectin 1% injection 500ml
211	QF-16-1021-T-O-00719	Stomachic powder
212	QF-16-1021-T-O-00720	Yimushenghua powder
213	QF-16-1021-CAS-00721	Complex iodine solution
214	QF-16-1021-A-O-00722	Pulsatilla powder
215	QF-18-0523-J-P-0778	Охувик-20%
216	QF-18-0523-D-O-0779	Повидон иод шингэн
217	QF-18-0523-A-O-0780	Витасун нунтаг
218	QF-16-1027-I-H-0429	Марек өвчнөөс сэргийлэх амьд вакцин
219	QF-16-1027-I-H-0431	Шувууны халдварт Бурсал өвчнөөс сэргийлэх амьд вакцин
220	QF-16-1027-I-H-0433	Шувууны ньюкастл, халдварт бронхит, өндөг буурах синдром өвчнөөс сэргийлэх гурвалсан итвэхижүүлсэн вакцин

221	QF-16-1027-I-H-0430	Шувууны ньюкастл, халдварт бронхит өвчнөөс сэргийлэх амьд, хам вакцин
222	QF-16-1027-I-H-0432	Шувууны ньюкастл халдварт өвчнөөс сэргийлэх вакцин
223		Амитоп Д
224	№ QF-16-0521-CAS-0707	Superkill
225	840QF	Pen-Strep 20/25
226	841QF	MULTIVITAMIN+AMINO ACID SOLUBLE POWDER FOR HORSE RACING
227	852QF	Antiviral oral solution
228	853QF	Vitamin E+ Sodium Selenite Injection
229	921QF	MULTIVIT-FORTE
230	922QF	DERMA AEROSOL
231	923QF	STEPEN-LA
232	924QF	Hankon WS
233	925QF	HANTOX-200
234		Biovit plus soluble powder
235		Tylo 20%
236	№ 0639/QJ	Oxytetracycline 20% 100ml
237	QF-16-0521-P-P-00399	2.5% Albendazole suspension
238	QF-16-0121-P-P-00684	Албендазол 10% suspension
239	QF-16-0421-A-O-0685	Vitamin B complex
240	QF-16-0121-P-P-00401	Ивемек
241	QF-18-0523-A-O-0761	Amitop S
242		Клозантел натри
243		Напроксен
244		Ivermectin 1% inj.
245		Clean ointment
246		Clemipen-SM/Antipen-SM/
247	QF-16-1021-J-P-00723	Benzylpenicillin sodium for injection
248	QF-16-1021-J-P-00724	Florfenicol powder
249	QF-16-1021-P-P-00725	Levamisole hydrochloride injection
250	QF-16-1021-J-P-00726	Tilmicosin premix
251	QF-16-1021-J-P-00727	Mequindox injection
252	QF-16-1021-P-P-00728	Albendazole&Ivermectin premix
253	QF-16-1021-J-P-00729	Ceftiofur sodium injection
254	QF-16-1021-P-P-00730	Ivermectins injection
255	QF-16-1021-J-P-00731	Amoxicillin
256	QF-16-1021-N-O-00732	Metamizole injection
257	QF-16-1021-J-O-00733	Radix
258	QF-17-0914-J-P-00806	ATP, sodium selenite, Vit B12, B1
259	QF-17-0914-J-P-00807	Nova aminovit
260	QF-17-0914-J-P-00808	Nova C-vit
261	QF-17-0914-J-P-00809	Vitamin B complex
262	QF-17-0914-J-P-00810	Nova Calcium+vit B12
263	QF-17-0914-J-P-00811	Calcium gluconate, magnesium chloride
264	QF-17-0914-J-P-00814	Sorbital, methionine, Vit B12, B6, B2
265	QF-17-0914-J-P-00815	Oxytocin
266	QF-17-0914-J-P-00817	Nova profen
267	QF-17-0914-J-P-00818	Prednisolone, dipyrone, vit C
268	QF-17-0914-J-P-00819	Gentamycin sulfate, amoxicillin trihydrate
269	QF-17-0914-J-P-00820	Nova amox LA
270	QF-17-0914-J-P-00821	Tylosin tartrat 30%

271	QF-17-0914-J-P-00822	Oxytetracycline
272	QF-17-0914-J-P-00823	Penicillin G
273	QF-17-0914-J-P-00824	Gentamicin Tylosin
274	840 QF	АСД-2Ф
275	QF-18-0523-A-O-0480	Интравит 12 /Intravit 12/
276	QF-18-0523-J-P-0481	Нородайн Адуунд амаар олгох шахмал /NORODINE EDUINE ORAL PASTE/
277	QF-18-0523-H-P-0485	Колвазон 0.2% тарилгын шингэн /Colvasone 0.2% w/v solution for injection/
278	QF-18-0523-J-P-0487	Нородайн 24 /Norodine 24/
279	QF-18-0523-M-P-0489	Локсикам 1мг, 2.5мг шахмал, 5мг/мл-ийн тарилга, 0,5мг/мл амаар олгох бэлдмэл
280	QF-18-0523-P-P-0489	Пестигон дусаалга /Pestigon Spot-On Solution/
281	QF-18-0523-J-P-0490	Norotril Max 100mg/ml inj
282	828QF	Femitrohion
283	829QF	Кальцижект ЛВ тарилгын бэлдмэл /Calciject LV Injection/
284	830QF	Клосио /Clocio/
285	831QF	Синкробен /Sincroben/
286	832QF	Зайламед 100мг/мл Тарилгын бэлдмэл XylaMed (xylazine) 100mg/ml Injection
287	833QF	Празицен /Prazifen/
288	834QF	Аминолин тарилгын бэлдмэл /Aminolean Injection/
289	835QF	Бимектин 1% тарилгын бэлдмэл /Bimectin 1% w/v Injection/
290	QF-17-0426-M-O-0146	Мультивитамин тарилга /Multivitamin injection/
291	894 QF	Флуназин /Flunazine/
292	895QF	Эндоспек 10% /селен, кобальтийн агууламжтай/ туулгалтын бэлдмэл
293	896QF	Каль-Плас /Cal-Plus/
294		Ивермектин /Ivermectin/
295		Ивермектин шахмал /Ivermectin/
296		Экотраз 20 үхрийн пурон
297	0262/QJ	Нородайн бэмбий /Norodine Bolus/
298	0154/QI	Дефенсор 1 /Defensor-1/
299	0155/QI	Дефенсор 3 /Defensor-3/
300	0157/QI	Вангүард Плас Л4 /Vanguard Plus 5 L4/
301	0156/QI	Вангүард Плас 5 /Vanguard Plus 5/
302	0158/QI	ФелоСелл 3 муурны гурван цэнэт вакцин /Felocell 3/
303	QF-16-0421-A-O-0248	Витесел /Vitesel/
304	QF-16-0421-A-O-0249	Лайф-Эйд Экстра /Life Aid Extra/
305	QF-17-0426-J-P-0105	Аламицин ЛА /Alamycin LA/
306	QF-17-0426-J-P-0165	Нородайн 80 шахмал /Norodine 80 tablet/
307	QF-17-0426-J-P-0462	Боваклокс ДС Экстра /Bovaclox DC Extra/
308	QP-17-0426-J-P-0162	Procaine penicillin, benzathine penicillin
309	QP-17-0426-P-P-0164	Экомектин, шингэн
310	QF-17-0426-J-P-0461	Лактоклокс /Lactoclox/
311		Экспел, шархны тос
312	QF-16-0421-A-O-00696	Селамин гоулд /Selamin gold/
313	QF-16-0421-A-O-00697	Маслрелиф /Muscle relief/
314	QF-16-0421-A-O-00698	Нутримин /NutriMin Horse/
315	QF-16-0421-A-O-00699	Хайтрес 5+Румензин /HI TRACE 5+RUMENSIN/
316	QF-16-0421-A-O-00700	ВИТА-минз /VITA-minz/
317	QF-16-0421-A-O-00701	Руменокс 200 премикс /Rumenox 200 premix/
318	QF-17-0426-M-P-0138	Флуниксин тарилга /Flunixin Injection/
319	QF-17-0426-I-H-00749	Зогсоогийн токсойд вакцин /Tetanus Toxoid/

320	QF-17-0426-I-H-00750	Эссенциал 3+Т /Essential 3+Т/
321	QF-17-0426-I-H-00751	Респира - 3 /Respira -3/
322	QF-17-0426-H-P-00752	Окситоцин тарилгын бэлдмэл /Oxytocin Injection/
323	QF-17-0426-I-H-00748	Goatproх live vaccine
324	0574QF	АШИАЛБЕН® 10%
325	977QF	АШЭНРО 10%
326	0575QF	АШИВЕР ПЛАС
327	976QF	АШОКСИ 10%
328	0562QF	АТРОВИЛ® 1%
329	QF-16-1021-A-O-00712	КАЛВИТАМ ФОРТЕ
330	874QF	СЭНТР-БИО АЛЬБЕН™ 10%
331	QF-18-0523-A-O-0473	Е-СЕВИЛ
332	0564QF	ФАВЕТРИМ
333	QF-16-1021-M-P-00714	ФЛЮВИЛ
334	873QF	ФОСФОВЕТ
335	QF-17-0426-J-P-0449	ГЕНТАВИЛИН
336	QF-17-0426-J-P-0448	ГЕНТАВИЛИН ПОРТ
337	0563QF	ГУАДРЕКС
338	QF-17-0426-P-P-0444	ИМИДОВИЛ
339	QF-16-1021-A-O-0715	КАТОВИЛ
340	978QF	МАКСИВИТ
341	0565QF	ОПТИВИЛ
342	QF-17-0426-J-P-0446	ПЕНОКСАЛ-ЛА
343	QF-17-0426-J-P-0445	ПРИМАВИЛИН
344		ПРИМАВИЛИН® ЛА 300
345	QF-17-0426-P-P-0443	ВИЛМЕКТИН
346	QF-16-1021-P-P-00713	ВИЛМЕКТИН МАКС
347	QF-16-1021-P-P-08716	КХ-Abendazole plus
348	993 QF	Eagle Catofull Inj
349	991 QF	Eagle Gentamycin Inj
350	992 QF	Equus Premium
351	828 QF	Сидентал /Cidental/
352	375	Hi-Cop
353	QF-17-0322-P-P-0452	ALBENDAZOLE Suspension 10%
354	QF-18-0523-P-P-0578	Biomectin injection
355	QF-16-0421-P-P-00758	Biopara 350
356	1033 QP	Equine MAX
357	1034 QF	Selen E+AB1,2,
358		ЗАГАСНЫ ТОС /Загасны Савласан Тэжээлийн Тос/
359	QF-16-0521-P-P-00143	КРЕОЛИН-Х 5%
360		HANBENZOLE 10%
361		Албендазол 10% Ивермектин ба Зэсийн сульфаттай бэлдмэл
362	QF-18-0523-J-P-0774	Amoxy La
363		Ashigt/магнийн сүү/
364	QF-16-1021-A-O-00717	vitamin B complex
365	QF-16-1021-P-P-00718	ИВЕРМЕКТИН 1% ТАРИЛГА
366		Aminolite 34X
367	576	SUPER-AMINO
368	953 QF	S-ALL /horse/ Layermix Premix
369	1011 QF	Ивэмек
370	962 QF	Optima ВСАА
371	946 QF	Breeze up
372	947 QF	Cal-phos

373	948 QF	Cool it Paste
374	949 QF	Creatine Monohydrate
375	950 QF	Everyday Electrolyte
376	951 QF	Farries Friend Hoof Oil
377	QF-16-0521-A-O-00428	Гамавит 2
378	QF-16-0121-P-P-00688	Ivermectin 1%
379		Бабедазол
380	856 QF	Albendazole 10% 2.5 литрийн савлагаатай
381	904 QF	Аксамит-нео
382	907 QF	Ивергель
383	985 QF	Кетоконазолтой тосон түрхлэг
384		Флорфеникол, Метронидазол агуулсан чихний дусаалга
385		Bioplex C
386		1884A 4% Lactating sow premix
387	919 QF	GRDR-Super albendazole
388	918 QF	GRDR-PENICILLIN 20% INJECTION
389	997 QF	Speclin D
390	998 QF	B.COMPLEX SUPER
391	1002 QF	Aviject
392	996 QF	Ampi-Colistin
393	1001 QF	Gentamycin
394	994 QF	Anpar
395	1000 QF	Erytetrasone
396	999 QF	Denosen
397	995 QF	Ivermectin
398	1003 QF	Cytasal
399	854 QF	CALCIUM HYPOCHLORITE
400	920 QF	Roxycide
401		1722WH 2% CHICKEN GROWER PREMIX
402	QF-18-0523-M-P-0523	AINIL
403	QF-18-0523-P-O-0524	ALBENDAZOL 10% GANADEXIL
404		Демин
405	QF-16-0121-P-P-00681	Ивермектин 1%
406	QF-18-0523-A-O-0531	BETAMINT ORAL SOLUTION
407	0373/QP	Бизоле 10%
408	464	Тикцид 30%
409	QF-18-0523-A-O-0598	Calfostonic
410	QF-18-0523-A-O-0525	Chicktonic oral solution
411	QF-18-0523-A-O-0754	Complejo B
412	848 QF	Lhivisan
413	QF-18-0523-H-P-0526	Longosona
414	986 QF	Флорфеникол,Метронидазол агуулсан чихний дусаалга
415	845 QF	Orondo Spray
416	QF-18-0523-P-O-0529	Promectine long-acting inj
417	963 QF	Skeleton V
418	847 QF	Troton
419	964 QF	Aniprazol KH 50mg + 500 mg
420	QF-18-0523- M-P-0755	Flunix Inj
421	QF-18-0523-H-P-0527	Ganadil Pituit
422	0539 QF	Tectin
423	0595 QF	Ectothrin 10% EC
424	0538 QF	Oxytetravet 20%
425	QF-16-0121-J-P-00679	Oxytetravet Aerosol

426	0592 QF	Amoxivet 20%
427	QF-16-0121-A-O-00678	Vitamin E-Se inj
428	0593 QF	Multi-Aminovet
429	0594 QF	Deltapharm 5 EC
430	QF-16-0121-P-P-00680	Albevet 10%
431	QF-16-1021-P-P-00735	Flumethrate 1% pour on
432	QF-17-0914-A-O-00802	Amilyte-C
433	QF-17-0914-CAS-00800	Top gun inj
434	849 QF	Albenor 25
435	850 QF	Albenor 100
436	880 QF	Iver-Lh 1%
437	851 QF	Gentemicin
438	0586 QF	Витамин АДЕ
439	0591 QF	Фадазол 22
440	QF-16-0121-J-P-00204	Farmatil-50
441	QF-16-0121-P-P-00190	Альбендазол
442	0587 QF	CAMPHOR OIL 10%
443	QF-16-0121-P-O-00182	Делтаметрин
444	QF-16-0121-A-O-00186	Форвит
445	0588 QF	Ихтиолын тос 10%
446	0590 QF	Присыпка для лечения инфицированных ран
447	0589 QF	ZINK OINTMENT 10%
448	QF-16-0121-A-O-00184	Зоовит-3
449	0537 QF	Гель повиаргола 1%
450	0532 QF	Бембазен22,2%
451	0536 QF	Oxytetracyclini 0.25
452	0533 QF	Тетрамизол 10%
453	0534 QF	Тетрамизол 20%
454	0535 QF	Лантавет
455	QF-17-0914-CAS-00801	Triple can powder
456	952 QF	Garlic Granules
457	983QF	SOLVITA
458	954	Heamative B Plus
459	955	Hoof Health Spray
460	957 QF	Linseed oil
461	956 QF	No More Bute
462	958 QF	Relax
463	959 QF	Restore-Lyte Liquid
464	960 QF	Shand shifter
465	961 QF	Selenavite E Liquid
466	459	Экоцид-С
467	0484 QF	Multivitamin
468	QF-16-0121-P-P-00200	Немасектин
469	QF-17-0426-P-P-0164	Экомектин 1% тарилгын бэлдмэл
470	QF-16-0121-J-P-00188	Фарматил-200
471	QF-01-0121-A-O-00186	Форвит
472	QF-16-0121-P-P-00192	Альбендазол 10%
473	1014 QF	Multivitamin inj
474	1013 QF	Mobedust 5%
475	1015 QF	Dexaroid inj
476	0243/QP	Экомектин адууны шахмал туулга

477	982QF	CUREMEC
478	1016 QF	Catosia B
479	981 QF	CDP тарилга
480	0242/QP	Экомектин гахайн пре-микс
481	989 QF	Интерквин
482	988 QF	Трипонил супер 2,37 гр
483	987 QF	Трипонил супер 23,7 гр
484	0244/QP	Экоминтик 100
485	1010QF	МИ нунтаг
486	1018QF	Everguard
487	0241/QP	Экомектин үхрийн пурон
488	1004-QF	Виолет спрей
489		Экотел 2.5% дотуур олгох цийдмэг /Ecotel 2.5% Oral Drench/
490	0245/QP	Экотраз 250 /Ecotraz 250/
491	1006 QF	Nova Cide /Новасид
492	0246/QP	Экотраз Плас Пурон
493	1078 QF	НАТРИЙН ТИОСУЛЬФАТЫН 30%-ийн ТАРИЛГЫН УУСМАЛ
494	513	Миксоферон
495	1078 QF	СУЛЬДИПРИМ
496	1094 QF	ҮХЭР, ХОНЬ, ГАХАЙН ЦУСАН ХАЛДВАР ӨВЧНИЙ ЭСРЭГ ДАРХЛААТ ИЙЛДЭС
497		Бромколин
498	QF-17-0426-J-P-0162	Нороциллин ЛА (Norocillin LA)
499	QF-16-0421-D-P-00144	Аламицин Аэрозол /Alamycin Aerosol/
500		Biofel РСН
501		Skin Care
502		GMECTIN pour on
503	0622-QJ	ПРИМАВИЛИН® ЛА 300
504		Целлюлолит
505		Biofel РСНR
506		Ашигт нүдний тос
507		Glycerol formal
508		албендазол
509		ивермектин
510		Пропиленгликоль
511		Vit.B-Complex
512		КАЛДБЕТ
513		Han-Tophan
514		HAN-AIR CLEAN
515		Selenvit-E
516		HANCEFT-DC IMM
517		MASTI-DRY IMM
518		Vitamin B complex
519		Superkill
520		Ивермектин нунтаг
521		Альбендазол нунтаг
522		Пропиллин гликоль
523		Твин 80
524	QF-16-1021-P-P-00716	KX-albendazol plus
525		ивермектин 1%
526	QF-16-1021-CAS-00721	ивермекин 500мл
527	QF-16-1021-A-O-00717	Витамин В комплекс 2,5

528	QF-16-1021-A-O-00722	простел нунтаг
529		Супримицин
530		Триховет
531		Фармоксидин
532		Магэстрофан
533		Сурфагон
534		Витамин Е
535		Селемаг
536		Тетрамаг
537		МультиВит Плас
538	QF-16-0421-S-P-00148	Оптиклокс нүдний тос /Opticlox eye ointment/
539	1093 QF	ҮХРИЙН ЦАХЛАЙ ӨВЧНИЙ ЭСРЭГ АМЬД, ХУУРАЙ ВАКЦИН
540		CanisShot® RV-K
541		КРЕОЛИН Х 5%
542		Цифлунит
543		Ивермек
544		Нанместин-100
545		Ивермектин 1%
546		Пенстреп 450
547		Креолин-Х 5%
548		Ивермектин 1%-ийн шингэн тарилга
549		Флуниксин меглумин тариа
550		Прокайн бензилпенициллин тариа
551		Флорфеникол тарилга
552	1092 QF	БАВСЭ тарилгын цийдмэг
553		Энрофлоксацин тарилга
554		Уусдаг колистин сульфатын нунтаг
555		Загасны тос /Загасны савласан тэжээлийн тос/
556		ВИТАМИН В КОМПЛЕКС БЭЛДМЭЛ
557		Дексаметазон
558		Гентамицин
559		Энрофлоксацин
560		Окситетрациклин
561		КАЛДВЕТ
562		BIOSCYCLINE LA 300
563		AMI VICOM INJECTION
564		КАЛЬЦЕМАГ
565		ЮБЕРИН
566		МАСТИМАКС
567		КСИМАСТ
568		ФЕРТАДИН
569		НАМРИСЕPTOL
570		НАМCOLI-S
571		НАМОGEN
572		LINCO-GEN
573		LINSPEC 5/10
574		GENORFCOLI
575		HANTOX SPRAY
576		DEXA TIEM
577		ZINC OXIDE
578		HANCEFT
579		Бумульти тарилгын уусмал
580		Буселе-Е тарилгын уусмал

581		мууын РСН Вакцин
582		Бета-Циперметрин 2.5%
583		Бета-Циперметрин 4.5%
584		Бета-Циперметрин 7.5%
585	QF-18-0523-J-P-0781	Ашигт Аэрозол
586	984 QF	Brucella melitensis REV-1 омгийн амьд хуурай вакцин
587	986 QF	Флорфеникол, Метронидазол агуулсан чихний дусаалга
588	985 QF	Кетоконазолтой тосон түрхлэг
589		Делтаметрин пурон